

Cena 1<sup>50</sup> din

# Edinost

Vem, da bo zmagal, kdor je  
bil poražen. Jan Hus.Uredništvo in uprava: Maribor, Kopalniška ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto  
Večina letno 36 din, polletno 18 din, četletno 72 din, za inozemstvo letno 50 din  
Rekopisi se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor  
Oglašaj se po cenzur

## Obdržite! Nič nazaj!

Zdaj pošljamo na ogled nadaljnjim novim nosilnikom — in sicer naslovnikom iz Celja, Ljubljane in Maribora — tretjih pet zaporednih števil (št. 11/18. III. — 15/15. IV. 1939.); številko 12. od 25. marca s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj za 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene zaupnike prosimo za sodelovanje.

Uprava »EDINOSTI«,  
Maribor, Kopalniška ul. 6.

## Klic po narodni koncentraciji

Nekateri ljudje imajo pač vedno nekaj za plotom. Ne glede na to, da so si z vsako akcijo v našem gospodarskem, političnem ali kulturnem življenju znali o pravem času postreči, so se znali o pravem času tudi skobacati iz položaja, iz katerega bi jih življenje itak samo od sebe v določeni minuti izvrglo kot nevršeno peno. Kadar je naneslo so zatajili lastno mater ali očeta, ob drugih prilikah pa se zopet tako »preorientirali«, da niso bili podobni liku prejšnjega dne niti po naglasu. V vsakem položaju so napravili primeren obraz, v »verskih« časih so glasno naprej molili rožni venec, pod liberalizmom so se pridušali, da je vragove treslo; odirati so znali človeka do kosti, a o socialnosti so v istem času frazarili največ kajpada njihova usta. V diktatorskih dobah so bili bič diktatorjev in samosilnikov, ko so leti padli z oblasti oziroma dobili nekam brico, pa so jeli napenjati vse sile za demokracijo. Seveda ne radi prelepe vsebine demokracije, temveč z bog napora, pod to »firmo« nekam prijadirati, v najboljšem slučaju do — poslanskega mandata ali vsaj kakega sličnega mastnega grizljaja. Bili so v vseh dobah pripravljani, vršiti gotovo službo, seveda za dobiček ali ob spreminjanju vremena pa so vedno zopet zadeli trenutke za teči se o pravem času pod najdobičnejšo streho. Da, da, njih pravi posel bi lahko imenovali oportunistem!

Ker so na vidiku (in to za enkrat le na vidiku) — gdogdko v življenju naše države, se je marsikdo teh splašil, kako hudo bo, če ne bo v pravem trenutku pri polni skledi. Gotovo ga ni človeka v državi, ki ne bi priznal upravičene potrebe narodnega sporazuma Slovencev, Hrvatov in Srbov in nujnosti notranje ureditve na države. Toda kaj vidimo? In ob katerem značilnem dogodku se nam vsem, ki iskreno mislimo, ustavlja dih? Ob dejstvu, da se štelijo v ospredje elementi, ki so vsa leta sem gonili državo v propast in kojih preteklost je tako pisana, da jim je s pisanostjo pač prelepljena vsaka legitimacija, kakršen koli le še korak storiti za »narodni blagor«.

Klic po narodni koncentraciji je marsikomu v današnjem času vaba, na katero bi rad naložil sodobne kaline. Toda zadeva je jasna. Mladina ni nikak kalin več. Vsi čutimo nevzdržnost položaja. V vseh nas je občutna skrb za bodočnost. Skoraj vemo, kakšna bodočnost nas čaka če ne bomo složni. Bodočnost, kakršno spričo večne slovenske nesloge ne zaslužimo boljše! Treba je strniti vse naše sile! Le ljudje, ki špekulirajo z narodom in njegovimi nesrečami, naj molče ter se naj umaknejo v kot — kamor radi nesodobnosti metod tudi spadajo!

## Sicite Edinost

## Potreba starostnega in bolniškega zavarovanja kmetijskega ljudstva

Pred kratkim smo čitali v »Edinosti« par člankov, v katerih so razni pisci obravnavali vprašanje užitarjev in nas pripekljali do neizpodbitnega dejstva, da je kruh užitarjev najgrenkejši na svetu. Ne, ne bom se tu podrobneje spuščal v užitarstvo vprašanje, ki zahteva hitro rešitev. Tu hočem poudariti le potrebo, starostnega in bolniškega zavarovanja kmetijskega ljudstva.

Zveza absolventov kmetijskih šol v Ljubljani je koncem meseca januarja izdala proglas na našo javnost. V tem proglasu podčrtava nujnost bolniškega in nezgodnega zavarovanja in daje smernice kako bi se moglo izvršiti.

Omenil sem vprašanje preužitkarjev. Naj podčrtam tu le še dejstvo: ali so preužitkarji to življenje, ki ga danes živijo, res zaslužili in če ga niso, zakaj pustimo, da živijo tako življenje? Mislim, da odgovor ni težak. Vsak človek, ki ima v sebi še količnik čista poštenosti ve, kako težko je preužitkarjem! Toda ne samo to. On tudi ve, da je treba te nezasluzene krivice odpraviti.

Kot so na eni strani preužitkarji, imamo na drugi kmetijske delavce: hlapce in dekline. O usodi teh ljudi se le malokdaj govorijo. In ljudi, ki bi pomislili na krivico, ki se godi tem ljudem, je malo. Cemu bi človek mislil na njihovo usodo, si marsikdo misli.

Vito Kraigher:

## Socialno zavarovanje viničarjev

Severnozahodni meji naše države daje svojstven pečat vinogradništvo, ki je v treh okrajih Slovenije Maribor desni breg, Ptuj in Ljutomer glavna pridobitna panoga počezeljskega prebivalstva. Vinogradi so last po veliki večini bogatih inozemcev ali bogatih tujev, naših državljanov, ter naših meščanov iz Maribora, Ptuja, Ljutomer in Ormoža, pa tudi drugih krajev Slovenije in države. Le majhne površine slabih in srednjih vinogradov so v rokah domačinov-kmetov.

Vsem tem lastnikom vinogradov obdeluje vinograde in zemljo posebna plast poljedelskega delavstva na severu Slovenije — viničarji. To so kvalificirani poljski delavci, ki so specializirani za delo v vinogradih in se morajo izkazati, če hočejo biti zaposleni kot viničarji, s strokovno usposobljenostjo. Biti morajo najmanj tri leta zaposleni pri delih v vinogradu in posedovati viničarsko knjižico. Vse to določa in sploh ureja službeno razmerje med viničarji in vinogradniki viničarski red, ki ga je izdala takratna oblastna skupščina mariborske oblasti, leta 1928.

Po štetju iz leta 1931. je viničarjev v Sloveniji okrog 14 tisoč. Po mnenju referenta za poljedelsko delavstvo na uradni anketi banske uprave v Ljubljani leta 1938., Filipa Uratnika, tajnika Delavske zbornice v Ljubljani, je število onih, ki se preživljajo z delom v vinogradih, mnogo višje. Ceni jih na 60 tisoč oseb, od katerih jih živi in dela največ v uvodoma navedenih treh obmejnih krajih, okoli 50 tisoč. Državna statistika iz leta 1931. je upoštevala le one, ki žive izključno od vinogradništva, dočim so v gornjem številu obseženi vsi, ki delajo v vinogradih pa tudi pri poljskih delih, kakor pač nanese prilika in zahtevajo razmere.

Teh 50 tisoč ljudi živi v najbolj izpostavljenih obmejnih okrajih, v najhujšem pomanjkanju in revščini. Njihov življenjski standard predstavlja najnižjo, v Sloveniji obstoječo stopnjo in prehaja mestoma že v gladovanje. To je ugotovila že omenjena anketa banske

uprave. Na podlagi anketiranja večjega števila viničarskih družin v različnih občinah gornjih okrajev je ugotovljeno, da znaša povprečni letni zaslužek viničarjev 700 din, prav tolikšna je približna vrednost dajatev, ki jih viničarji prejmejo v naturalijah. Dejansko pa so mezarje viničarjev v premnogih primerih pod tem povprečjem. V zimskem času so viničarske družine brez posla in zaslužka ter gladujejo.

Posamezne občine iz okrajev Maribor desni breg, Ptuj in Ljutomer so kmetijski anketi leta 1938. poslale naslednja poročila o življenjskem standardu tega sloja: Ptujski okraj: V Haložah prevladuje stalno glad med viničarji. Haložani uživajo redko kedaj kruh. Na Ptujškem polju pride dnevno na osebo 250—400 gramov kruha, v Slovenskih goricah manj, med Haložani pa minimalna količina. Poraba mesa je minimalna. Žalostne zdravstvene prilike v Haložah povzročajo verjetno le pomanjkanje živil.

V občini Krog je ogromna večina viničarjev, ki jim manjka živeža že preko zime. Viničarji gladujejo, kakor izhaja iz poročil tudi v občinah Leskovec, Ptujška gora, Majšperk, Sv. Marjeta niže Ptuja in Sv. Miklavž pri Ormožu.

Ljutomerski okraj: Viničarji so slabo hranjeni zlasti pozimi zaradi pomanjkanja živeža. V občini Gornja Radgona je 40 odstotkov viničarjev. Pozimi in spomladi pridejo zaloge, nastopa pomanjkanje... Otroci viničarjev so zdravstveno zelo zaostali: Po več otrok ima eno samo obleko. V občini Ljutomer in okolica je 323 družin tako ubogih, da potrebujejo javne pomoči. 50 odstotkov viničarjev in poljskih delavcev se ne more zaposliti pri javnih delih zaradi onemoglosti in pomanjkanja obleke. V občini Mala Nedelja je 50 viničarskih, pomoči potrebnih družin, z 250 člani.

Maribor desni breg: V občinah Limbuš in Šmartno na Pohorju je veliko viničarjev, do 70 odstotkov jih je revnih in potrebnih javne pomoči. V občini Makole je v najbednejšem stanju 30 družin.

Anketa ugotavlja: »Kakor vidimo, so posebno prizadeti viničarji. Mezde viničarskega delavstva so slišno prenizke k temu pa še običajna vsakoletna jesenski in zimska brezposelnost, stala glavna vzroka, da viničarji nikakor ne morejo priti do nekega, vsaj srednje ugodnega eks-

V njihovih družinah pa raste beda in pomanjkanje in s tem združeni prepadi. Kdo more spoznati nesrečo teh ljudi in njihovih družin?

Če je sreča tolika, da se je prebil kmetijski človek skozi življenje brez težjih boleznih in nesreč, pride starost in onemoglost. Vse njihovo življenje, je posuto s trnjem, na starost, pa namočeno z lastnimi solzami, polnimi gorja in krivice. To je pot, življenje kmetijskega človeka, ki se mu danes ni mogoče izogniti.

Da pa življenjska pot slovenskega kmetijskega človeka ne bo tako težka in križev polna, je nujna potreba, da se uvede starostno bolniško in nezgodno zavarovanje.

Klic po starostnem, bolniškem in nezgodnem zavarovanju mora prežeti vso slovensko vas, ker le tedaj, ko bo prežeta s to miselnostjo, bo dosegla to človeško pravico. Z dosegom bolniškega in nezgodnega zavarovanja bo doseglo, da ne bo nesrečnega življenja po kmetijskih hišah, kjer razsaja bolezen in joka radi pregodnje smrti očeta ali matere otrok in da brat ali sestra ne bosta radi nezgode, ki ju je doletela, v nesrečo in breme. — Starostno zavarovanje pa naj omogoči vsem preužitkarjem, našim očetom in materam, na starost življenje poštenega človeka in vsaj nekaj zasluženega počitka! —

Josip Udovič.

stenčnega položaja. Zato so pa v primerih, ko nastopijo kake izredno slabe prilike, posebno težko prizadeti in pahnjeni v vsakovrstno pomanjkanje in dobesedno stradanje. (Cit. po ref. dr. Pirca I. — »Prehrana prebivalstva« na omenjeni anketi.)

Odpomoč je tedaj nujno potrebna. — Vsaj delno zboljšanje tega položaja, ki je možno takoj, bi bilo razširjenje socialnega zavarovanja na viničarje, s čimer bi se postavil vsaj jez zdravstvenemu propadanju delovnega sloja na severu države in Slovenije, ki dosega že katastrofalne obsege. Umrljivost otrok je v tem okolju največja, oslabiljeje doraslega prebivalstva je že tolikšno, da pravi kmetijska anketa, da se n. pr. v občini Ljutomer 50 odstotkov pomoči potrebnih družin zaradi onemoglosti ne more zaposliti pri javnih delih.

## Ubogi minister

Neki vodja stranke, ki je bil šele šest mesecev ministrski predsednik, je zagrenjeno izjavil v časopisih, da se mu to ni izplačalo. Da je v teh šestih mesecih šlo po globe vse, kar si je prihranil v dvajsetih letih kot advokat. Baje je bil uničen. To pa ga ni oviralo, da ne bi ostal v vladi in se uničeval še leta. Kdo vpraša, odkod je še nadalje jemal sredstva za drago življenje ministrskega predsednika? A še to: kdo vpraša, kako more ta uničen človek potem, ko je izgubil mesto, za katero je že prve mesece živel vse svoje premoženje, še dalje živeti na slavo in si celo še zidati hiše.

(Kiril Hristov: Ničvrednej: Ljubljanski zvon 1—2, 1939.)

## IZ VSEBINE

Življenje »Dajčendarjev«. Kulturna osamosvojitve kmetijskega ljudstva. Kriza slovenskega združništva? Kmetijstvo in industrija v Jugoslaviji. Naše vinogradništvo. Žena v službi.

### 7 dni domačih vesti

\* Nj. Vel. kraljica Marija, ki se sedaj mudi an Angleškem, je bila te dni na kosilu pri angleški kraljevski dvojici. Kralj Jurij je imel poprej daljši razgovor s kraljico, ki namerava še nekaj dni ostati v Veliki Britaniji.

\* V Mariboru bo s 1. aprilom prenehala delovati tovarna čokolade »Mirim«. Polagoma bodo obrat prenesli v Zagreb. V tovarno je namreč vstopil kot družabnik veleindustrijec Bizjak iz Zagreba. Nekaterе delavke tovarne »Mirim« so že odpuščene.

\* Letošnje Jožefovo bodo praznovali na Studencih pri Mariboru na tradicionalen način, vendar je sprememba v tem, da ne bodo stojnice in šotori postavljeni kakor dosedaj ob Ruški cesti, temveč na reguliranem trgu pred cerkvijo. Tako bo odpadla vsa gneča, ki je doslej zelo ovirala promet. Na predvečer priredi radio Ljubljana izbran spored, pri katerem se bo prinašal tudi koncert iz Maribora.

\* Za Pohorje se zanimajo v vedno večji meri tudi Madžari. Tako namerava letos preživeti od 5. julija do 25. avgusta 50 srednješolcev in srednješolk iz Budimpešte počitnice na Pohorju ali pa v gornji Savinjski dolini. Ponudbe naj se pošljejo Tujskoprometni zvezi oziroma »Putniku« v Mariboru čimprej.

\* V Ljubljani se je v trg. domu sestel izvršni odbor vseh gospodarskih ustanov radi dopolnila, ki ga je predložil finančni minister poslanski zbornici za zvišanje vseh neposrednih davkov od 15% na 25%. V slov. gospodarskih krogih je nastalo radi tega veliko razburjenje, ker je banovina že itak preveč obremenjena z davki in bi novih davčnih bremen našli gospodarski krogi ne prenesli. Odbor je poslal ministrskemu predsedniku, finančnemu ministru, senatnemu predsedniku in kr. namestništvu brzojavke, v katerih jih naproša, da se dopolnilo umakne, ker nove davčne obremenitve slov. gospodarstvo ne more več prenesti.

\* Banska uprava Drinske banovine je po naročilu notranjega ministrstva brisala vse kazni in globe, ki so jih naložile upravne oblasti v zvezi z volitvami 11. decembra.

\* Tujski promet je za Jugoslavijo menda najbolj dobičkanošna panoga gospodarstva. Po uradnih podatkih je posetilo lani razne kraje naše države vsega skupaj približno 287.000 inozemcev. Z domačimi turisti vred so pustili tujci, letoviščarji, izletniki itd. v državi nad eno milijardo dinarjev. Dolžnost države je, da to dobičkanošno gospodarstvo i no go primerno podpre, v prvi vrsti pa, da da uradom za propagando primerna sredstva na razpolago. Proračun ne predvideva niti prav 2 milijona dinarjev, dočim je dala Romunija v to svrhu 80 milijonov lejev, Grčija 10 milijonov draham in Madžarska 2 in pol milijona pengov podpor.

\* Težave pri dobavah iz Nemčije. Zadnje čase se ponovno dogaja, da naši trgovci, obrtniki in industrijci ne dobe iz Nemčije naročenega blaga, ker je ali pošlo, ali ga ne morejo dobaviti, ali pa so dobavni roki predolgi. Narodna banka opozarja, naj se v takih primerih obrnejo izvozniki nanjo in naj ji natančno sporoče naslov dobavitelja ter druge potrebne podatke. Narodna banka bo poskrbela, da se bo nemško blago dobavilo vsaj v oni izmeri kakor lani.

\* Za pobijanje nelojalne konkurence ima po novih določbah ban pooblastilo, da izda posebne odredbe in sankcije. Blago mora biti pravilno označeno in tudi način izdelave mora biti pravilen, da se kupec ne spravi v zmotu.

\* Glede likvidacije kmetijskih dolgov je bilo z a mandmanom napravljenih nekaj sprememb. Tako se odslej računa 8 hektarjev gozda kot 1 hektar orne zemlje. Doslej je uredba določala 50 hektarjev orne zemlje kot najvišjo mejo za kmetisko zaščito. Proizvajalne zadruge se smatrajo za denarne zavode. Važnih je tudi nekaj drugih določb, ki se v glavnem tičejo postopanja sodišč in Agrarne banke.

\* Novo izredno doklado na neposredne davke bodo uvedli letos s 1. julijem, kakor to določajo naknadni krediti k finančnemu zakonu za prihodnje leto. Doklada znaša 20 do 33% direktnih davkov in se bo pobirala deset let. V tem času bo vrgla nekaj nad štiri milijarde dinarjev (v Sloveniji kakih 400 milijonov) in je zamišljena kot delno krije za razne državne izdatke, v prvi vrsti za vojsko. Zato se tudi v vojnem ministrstvu ustanovi poseben fond za te izdatke.

\* Kava se bo podražila, ker se s 1. aprilom zviša trošarina od 8 na 10 dinarjev pri kilogramu. Ta trošarina bo poleg vrgla kakih 72 milijonov dinarjev, skoraj 15 milijonov več kakor doslej.

## Češka in Slovaška priključeni kot sestavni del Veliki Nemčiji Karpatska Ukrajina — madžarska

### Razvoj od Monakovega

Cepprav je Češko-Slovaška republika z monakovskim sporazumom izgubila mnogo svoje samostojnosti in se je morala zunanjepolično ter deloma tudi notranjepolično prilagoditi svoji veliki sosedu, so nastajale vedno večje težave. Vlada je sicer skušala Nemčiji v vsem ustretiči, toda v ljudstvu, ki se je bilo tekoma 20 let tako navadilo na demokratično soodločanje pri vsem javnem življenju, je rasel odpor proti novemu redu. In vlada je mogla le počasi ustrezati nemškim zahtevam, če se ni hotela povsem odtujiti svojemu ljudstvu. Tako je nastajalo na nemški strani vedno večje nezadovoljstvo; kajti Nemčija ni mogla dolgo čakati, saj ji je dajala postopna oborožitev demokratskih držav, s katerimi je mogla le težko tekmovali, dovolj važnejših skrbí.

Monakovski sporazum pa je imel, kar se tiče češko-slovaške samostojnosti, prejasne določbe, ki jih je bilo težko kršiti, ne da bi to vzbudilo občje ogorčenje. Na to bi bilo vsem jasno, da bi se na ta način vendarle ne dala razrešiti vsega. Ta rešitev je bilo

### Slovaško vprašanje

Slovaki so, kakor Slovenci, priprosti in lahkoveren narod, ki se da prav lahko prepričati. In nemški radio je že v septemski krizi pokazal izredno prepričevalno silo. Vsaokodnevne dunajske odjaje v slovaškem jeziku, ki so pokazale Slovakom, da so njihovi edini prijatelji Nemci, Čehi pa smrtni sovražniki, niso mogle zgrešiti svojega namena. Prepad med Slovaki in Čehi je naraščal od dne do dne, dokler se ni ob vprašanju kritja finančnega primanjkljaja tako zaostrial, da se je pojavila močna propaganda za od-

cepitev Slovaške od skupne republike. Da to gibanje ustavi, je predsednik republike odstavil slovaško vlado msgr. dr. Tise in postavil voditelja Hlinkovih gard Sidorja za ministrskega predsednika. Dr. Tiso je smatral, da je to dejanje nezakonito in se je pritožil pri Hitlerju, ki mu je zagotovil vso pomoč. V tem času so nastali po raznih čeških mestih veliki izgredi nezadovoljnih Nemcev. Ti izgredi so se često končali s krvoproletji.

Na pritisk Berlina so morali Čehi dovoliti skupščino slovaškega deželnega zbora, ki je — oddaljši se od naročila patra Hlinke, da naj ostanejo z brati Čehi v eni državi — proglasil slovaško samostojnost. Predsednik nove slovaške države je postal dr. Tiso.

### Na Češkem

pa so šle razmere svojo pot. Prezident republike se je sicer nepozvan odpeljal v spremstvu zunanjega ministra Chvalkovskega k Hitlerju in mu po triurnih pogajanjih položil usodo češkega naroda v roke. Hitler je odredil, da zasedejo nemške čete vse ozemlje Češke in Moravske. Češka vojska se je morala brez odpora podati. Tekom 15. marca so nemške čete vkorakale tudi v Prago in ob 8. uri zvečer je nad Hradčani, v katere se je bil vselil Hitler, zaplapolala zastava vojde in državnega kancelarja. S Hitlerjem so prišli generali Brauchitsch, Keitel, Blaskowitz in List. Konrad Henlein je postal politični komisar na Češkem, Bürkel pa na Moravskem. Vodja Čehov, ki bi naj zastopal češke koristi v Veliki Nemčiji, je postal general Gajda, mož, ki je vodil dotlej morda najmanjšo češko stranko: češke fašiste. Naslednji dan je bil razglašen proglas, ki je določal pravno stran nemško-češkega sožitja. Razglas priključuje Češko, kot prastaro, tisočletno nemško ozemlje v okvir Velike Nemčije. V Nemčiji bodo imeli Čehi, ki stojijo sedaj pod nemškim protektoratom, popolno avtonomijo. Imeli bodo svojega

predsednika, ki mu bo pa dodeljen protektor s pravico »veta«, t. j. s pravico, da sme preprečiti vsak sklep, ki se ne bi strinjal s koristmi celotnega rajha. Nemška vojska ostane v čeških garnizonih. Plačilno sredstvo je marka in do nadaljnjega tudi krona. Zunanja zastopstva Čehov bodo prevzela nemška poslanstva in konzulati. Pošta in promet bosta pod direktnim nemškim nadzorstvom. Češka bo priključena v nemško gospodarsko skupnost.

Posebno burno zgodovino je imela v teh dneh

### Karpatska Ukrajina

Takoj po Slovaški se je tudi ona proglasila za neodvisno. Toda Madžari tega niso hoteli priznati in so vkorakali s svojimi četami na njeno ozemlje. Razširile so se celo vesti, da je vlada je pobegnila. Madžari so predali ministrskemu predsedniku Vološinu ultimatum, da izroči vso oblast madžarskim četam. Tada pa se je češki general Prhal na svoj roko proglasil za nemškega generala in prav tako tudi svojo (češko) vojsko. Madžarske čete, ki so prišle že globoko v deželo, so zadele na trd odnor in se po nekaterih poročilih že umikajo. Po zadnjih poročilih je Hitler Prago takoi, to je 16. t. m. zapustil in potuje za nemškimi četami, ki se pomikajo preko samostojne Slovaške proti vzhodu. jač.

Madžarske čete so 16. t. m. zasedle vso Karpatsko Ukrajino do poljskih mej.

Tudi življenje samostojne Slovaške ni bilo dolgo. Po dveh dneh samostojnosti se je podala pod nemški protektorat.

Angleško časopisje od konservativnih »Times« do liberalnih in delavskih dnevnikov in tednikov si je edino v presojanju dogodkov v Srednji Evropi.

### Vladna kriza v Belgiji

Pierlotova vlada, ki so jo z muko sestavili socialisti in katoličani, se zaradi znane afere okrog dr. Maertensa (Flamcev, kateremu očitajo, da je med svetovno vojno bil nemški špijon in ki so ga pred nedavnim izbrali za člana flamske akademije) in radi finančnih težkoč ni mogla dolgo držati, tako da je bila razpuščena in so sedaj razpisane volitve. Proti razpustu vlade so se najbolj borili katoličani, ker se bojijo pri volitvah izgub v korist liberalcev in komunistov na levi in v korist flamskih nacionalistov na desni. Najraje bi imeli nevtralno vlado, na katero so prav za prav v Belgiji že dolgo mislili (tudi kralj). Socialisti pa so med izbiro, ali naj pride do razpusta vlade ali do sestave nevtralne vlade, raje izbrali prvo možnost. S tem so skušali pripomoči belgijski demokraciji, kajti taka nevtralna vlada je včasih le nekaj predznak za dektaturo.

Nemčija je med vso krizo belgijske vlade — na strani — na strani Flamcev. Saj monakovska revija »Deutschland Erneuerung« govori že o 90 milijonih Nemcev in ne samo o 80 milijonih. Sem štejje namreč že Nemce v Srednji Evropi in seveda — Flamce. V tej reviji pravijo, »da ne bodo dovolili, da bi Flamce degermanizirali in tudi nočejo, da bi Valonce germanizirali«.

Flamci vedno bolj uresničujejo svoje zahteve. Valonci gledajo to s strahom. Ze od nekada so bili Valonci zvezani z narodi latinske kulture in govorijo francosko narečje. Po številu so slabši od Flamcev. Teh je namreč 4 milijone, Valoncev pa 3 milijone. Valonci so se trdovratno borili proti vsakršni germanizaciji še tedaj, ko so bili del Nemčije. Zato se sedaj tako borijo proti zakonu, po katerem naj bi uradniki in oficirji morali obvladati oba jezika: flamsčino in francoščino. Bojijo se namreč, če se naučijo flamsčine, da jih bodo kratkomalo šteli za Flamce.

### 7 dni po svetu

Dr. Neuman, vodja litavskih Nemcev, bo, kakor sodijo časopisi, v doglednem času zaprosil Hitlerja za protektorat nad litavsko Klajpedo (Memelom).

Dne 13. marca je poteklo eno leto, kar so Nemci priključili Avstrijo. Hitler — katerega so pričakovali — pa na proslavo anšlusa ni prišel na Dunaj.

Agencija Stefani sporoča, da je do 13. februarja v Španiji državljanski vojni padlo v bojih ali umrlo v bolnišnici za Franca 2065 italijanskih legionarjev, ranjenih pa je bilo 10.700 mož.

16 milijonov kron je zbral angleški odbor v Angliji za begunce, ki so se zbrali na Češko-Slovaškem iz sudeških, tešinskih in južnoslovaških krajev.

Angleško-francoske skupne letalske vaje se bodo v kratkem vršile v Tuniziji. To je prvo stvarno sodelovanje francoskih in angleških letalskih sil po svetovni vojni.

Gotha almanah, ki izhaja že 176 let v Gothi v Nemčiji in ki vsebuje genealoške opise vseh knežjih rodbin in visokoga plemstva ter statistične podatke o vladavinah v vseh državah in podatke o diplomatskem koru, letos ne navaja niti enega Habsburžana. Za Nemce ti več ne obstojijo.

Dr. Ley, vodja delavske fronte v Nemčiji, je nedavno imel govor v Frankfurtu, v katerem je tako grmel proti uživanju alkohola in trbaka, da domnevajo nekateri, da bodo v Nemčiji uvedli prohibicijo.

V Nemčiji so izdali novo določbo, po kateri morajo davčne oblasti smatrati vse Žide za samce. To velja tudi za polžide in za krščene Žide ter za one zakonce, kjer je eden Žid ali Židinja. V Nemčiji morajo namreč samci plačevati davek in ta je za 12 in pol procentov višji od drugih.

Madžarska vladna stranka se je združila s pokretom »Madžarsko življenje« ter se nova stranka imenuje »Stranka madžarskega življenja«. Predsednik stranke je predsednik vlade grof Teleky. V parlamentu ima ta stranka 120 poslancev.

V Parizu je na iniciativo Mednarodnega instituta za zgodovino francoske revolucije ustanovljen poseben odbor pod predsedstvom predsednika francoskega parlamenta Herriota, za proslavo 150.letnice francoske revolucije. V ta namen bodo priredili razstave, ki ne bodo pokazale samo velik pomen revolucije v zgodovini Francije, temveč tudi njen vpliv na razne narode, tako v političnem, kakor tudi v kulturnem in intelektualnem oziru. V vseh državah, kjer se je ta vpliv čutil, so osnovani posebni odbori, ki bodo organizirali proslave v teh državah. Predsednik jugosl. odbora je profesor beogradske univerze v penziji dr. G. Jakšić, najstarejši naš zgodovinar, ki je študiral v Franciji.

Na Poljskem nameravajo izdati zaskonski osnutek o ukinjenju judovskega obrezovanja, ki naj bi stopil v veljavo leta 1943. Na kongresu rabinov v Varšavi so rabini nastopili proti temu zakonskemu osnutku, češ, da pomeni napad na njihovo vero.

Fancoska velika narodna skupščina bo sklicana 5. aprila, da izvoli novega predsednika republike.

Nov cerkveni koncil namerava po vesteh iz Rima sklicati za prihodnje leto novi papež Pij XII., ki je bil preteklo nedeljo svečano kronan. Udeležili naj bi se zbora katoliški cerkveni knezi z vsega sveta, vsi kardinali, patriarhi, nadškofi in škofi, mnogo nad 2000. Baje bodo zborovanju prisostvovali tudi dostojanstveniki vzhodnih cerkva, v prvi vrsti grško-katoliške. Gre namreč za nadaljevanje poslednjega, 20. cerkvenega koncila, ki se je vršil leta 1869. in 1870. v Vatikanu, pa se ni končal, ker je Garibaldi zasedel Rim in močno okrnil papeško državo.

Prihodnji svetovni evharistični kongres bo prihodnje leto v južni Franciji. Baje ga namerava otvoriti sam papež Pij XII., kar bi bilo seveda nekaj izrednega. Zato tudi ne veruejo v Italiji preveč tej vesti, ki prihaja iz vatikanskih krogov.

Dva centa težak sodni akt so te dni poslali iz Ljubljane v Maribor. Gre namreč za razpravo v odškodninski zadevi nekega poštnega uradnika proti državnemu erarju. Zaslišanih je že bilo nebroj prič, tako da tehtajo spisi dobrih 150 kilogramov. Ta pravda je pač dobesedno težka.

## Trnjeva pot uprave „Edinosti“

### Veselo na delo, ker led je prebit!

Pošta in železnica sta bili zlasti na slovenskem ozemlju od nekdaj na najboljšem glasu. Posebno sta zasloveli neposredno po sve. v. ni vojni, ob prevratu, ko so bile prometne razmere najbolj težavne in najbolj zamašene. Naši vrli železničarji in poštarji so jih premagali z največjo požrtvovalnostjo za dobro skupno stvar, niso pa dobili za to — mislimo — ni. i usreznega moralnega zadoščenja, kaj šele kakšnega drugega po resnični zaslužnosti. V poslednjih letih se pa še bolj množijo pritožbe, da sta ti dve velepomembni panogi državnega gospodarstva glede na osebe in njega življenjske razmere ne upoštevata tako, kakor kažejo že same narodno-gospodarske koristi države, navzlic temu, da sta razen tega med tistimi redkimi panogami državnega gospodarstva, ki so lahko tudi za javno blagajno donosne, dasi to ni — mimogrede povedano — njih glavna svrha. No, danes hočemo govoriti samo o pošti iz neklih bridkih izkušenj uprave »Edinosti«. Naš tednik je sicer še mlad list, vendar je zdaj že v drugem letniku, ko lahko veselo izjavljamo, da mu je dobra bodočnost zagotovljena, ker smo srečno premagali najhujše ovire, ki nam jih le kaj čudna usoda naprčila.

Da bodo naročniki »Edinosti« vsaj nekoliko poučeni o vzrokih za neke nerednosti pri dostavljanju list. a, bomo nekatere tu navedli. V početku izhajanja »Edinosti« pred dobrim letom dni je imela uprava največje težave, ki jih, kakor tudi početne lasne napake, pri- znava. Skoroda nepremagljive ovire so pa prihajale iz pošne uprave, bolj točno povedano: s posameznih poštah področjih po krivdi čisto posameznih ljudi, ki včasih rajši služijo drugim svrham, nego tistim, ki jim jih nalaga odgovorna služba. O tem smo se potožili pošti direktorji v Ljubljani, ki nas je podprla v naših prizadevanjih. So pač še nekatere manjše ali večje pomanjkljivosti, ki se venomer ponavljajo in povzročajo brezmalovsak dan neprije nosi, pri naročnih nevoljo. Izdajateljem lista pa zares veliko škodo. Primere navaamo po poštah področjih in kolikor mogoče na kratko:

**LITJA:** Neki naročnik je že lani plačal naročnino do konca leta 1938, neki številko pa je nedavno vrnil po naknadni pojasnitvi iz ugovora ali protes. a, ker doblva tednik navzlic redni odpremi iz Maribora po več dnlj prekasno.

**MARIBOR:** Kaka številka pride nazaj navzlic točenemu naslovu splošno znanega naslovnika, da smo mu morali list zanesi v njegovo stanovanje. — Neki drugi naročnik je moral po prve številke sam hoditi v upravo, kjer se je pa prepračal, da so bile tiste številke v redu odpremljene. Vračal jih je namreč pismonoša sam, pri zagovoru pa obdolžil ženo naslovnika, češ da je ona tako hotela. To pa ni bilo res. Po ponovnem posredovanju naslovnika pri pismonoši in pri pošti je bila dostava urejena, pa zopet prekinitvena do dokončne ureditve zadeve. — Podobnih primerov samo v Mariboru je bilo mnogo. Tako »Edinost« ni mogla že v začetku izhajanja pridobiti toliko naročnikov, kolikor bi jih bila mogla pridobi i ob točnih dostavitvah baš prvih števil. ki so bile namenjene »na ogled« in zato posebno važne. — Nekdo se je celo povspel do trditve, da je dostavljanje tega tednika brez pomena, ker da bo lista i tak kmalu konec. Ob takih izbruhih sovravnosti lahko domnevamo neke nezdružne vplive od zunaj.

**PONIKVA:** Z naročnikom nismo mogli dobiti zveze po dopisnic.

**ROGASKA SLATINA:** Naslovník je »Edinosti« večkrat prejel po 3 dni kasneje kot bi jo bil moral dobiti. Nje odprema v Mariboru je namreč redno ob petkih in si lahko vsakdo sam izračuna, kdaj bi jo moral prejemati.

**SV. VOLFENK P RI SREDIŠČU:** »Edinosti« so dos avljali po svoji volji, ne pa po službeni dolžnosti; namreč ne ob rednih obhodih, nekajkrat z nepotrebnimi z akasnitvami po več dni.

**ŠMARTNO OB PAKI:** Neki Ivan, posestnik a sin, je bil v aprilu 1938. »Edinost« naročil in plačal. List smo mu redno pošiljali. Ze prva številka je prišla s precejšnjo zakasnitvijo nazaj s pripisom: »Naslovljenec umrl — nazaj!« Ugotovili smo, da naslovník živi in listi; zdi tudi redno dobiva. Začetek leta 1938. je namreč umrl njegov oče, posestnik, tudi Ivan. Mislimo, da tu ni bila zlonamernost, marveč samo površnost, ko so zamenjali pravega naročnika, živečnega »sina posestnika« z že precej prej umrlim »posesnikom« očetom. Sicer pa bi bila pošta smela dos aviti list tudi sinu rankega, torej baš pravemu naslovníku, ki je ostal na domu z isto hišno številko. Ta stvar je že davno urejena. Ne moremo si misliti, da bi tu šlo za kaj drugega ko za sicer težko opravičljivo neprevidnost.

**RAZNE POŠTE:** Največ nerednosti je, kot že rečeno, pri pošiljanju vseh list. a, pr. nekdo od pošne uprave pošilja nazaj — večinoma brez pošnega pečata. Vemo, da neki naslovníki nočejo pošiljke niti v roke vzeti, kaj šele da bi vrnitev po predpisu svojeručno pisмено odredili itd. Dostavljanje pošiljatev po oddaljenih krajih je včasih seveda jako težavno in zoprno. Poštah selov je mnogo premalo in so orelabo plačani. Vse to je tudi huda pomanjkljivost pri vsem tem, nikakor pa ne sme biti opravičilo za tolikšne nerednosti pri pošnih odpremah, ki jih mora vsak list vendar vnaprej »plačati« i v gotovini, kar znaša samo v Sloveniji mnogo milijonov dinarjev vsako leto.

# Naš veliki problem

»Edinost« je na tem mestu že pogosto objavila aktualne članke o velikem slovenskem problemu, ki v živo zadeva vse naše javno življenje in ki je nemara bolj kakor vsa ostala vprašanja našega časa vzročno povezan z dogodki, ki pišejo v najnovejšo slovensko zgodovino nad vse žalostna poglavja. V mislih imam način življenja, ki ga živi slovenska mladina.

Različne ankete, ki jih za razne podeželske šole, zlasti pa še one v industrijskih krajih Slovenije sestavljajo učitelji, ki so blizu našega ljudstva ter jih pošiljajo mlademu učiteljskemu pokretu za spoznavanje naše vasi, so v drastičnih oblikah pokazale vsakemu mislečemu slovenskemu kulturnemu delavcu več, kakor vrsta zanimivih in strokovnjakiških razprav. Tako je na podlagi takšnih pridobljenih anket v zadnji številko »Prosvete«, glasila, ki ga izdaja JUU sekcija za Dravsko banovino in ki prikazuje delo učiteljstva v šoli in med narodom, napisal učitelj Martin Mencej članek »Kako je oblečena slovenska mladina?«, v katerem čitamo obtožbo vsem tistim slovenskim kulturnim in gospodarskim krogom, ki v vseh dvajsetih letih naše narodne svobode niso znali posvetiti niti malo skrbi in ljubezni gospodarskemu napredku naše vasi.

Članek upravičeno odgovarja na vprašanje, kako je oblečena slovenska mladina, takole: »Teže pa je odgovoriti na to vprašanje, ako ga zremo z vidika osebne in socialne higijene ter osvetlimo iz vidika sociologije. V kruti življenjski borbi dobiva tako potrebna stvar, kot je obleka, povsem drugačen pomen, kakor če gledamo skozi naočala etnografskega muzeja ali pa na paradah, ki se vršijo v lepah narodnih nošah... Nam, kot pedagogom, ki imamo pred seboj rast in razvoj našega otroka, gre prvenstveno za to, da ugotovimo, kako in s čim je deiansko oblečena danes naša mladina.« — In v nadaljevanju razprav, ki se vrste, čitamo, da je četrtna kmečkih otrok brez lastnih čevljev, komaj polovica pa razpolaga samo z enim parom obutve. Takšni larični pregled izkazuje sliko, da 4 odstotke naših šoloobveznih kmečkih otrok sploh nima srajce, komaj četrtna vseh dečkov ima dve srajci, vsi ostali pa komaj po eno srajco.

Prav nič boljše ni ugotovitev za rabo ostalega perila, »še bolj žalostno je stanje s spodnjimi hlačami, čitamo v članku.« Nad tretjino vaških dečkov sploh nima spodnjih hlač. V zimskih mesecih si nekateri izmed teh pomagajo na ta način, da mesto teh oblečejo ponošene in že zavržene vrhnje hlače. Ogromna večina ima le po ene ali dvoje spodnjih hlač. Kdaj jih preoblečejo? Navadno spomladi, ko jih sploh odložijo do prihodnje zime, ako so še uporabne...«

Takšne so razmere v krajih, ki so izrazito kmečki ali polindustrijski, saj o izrazito industrijskih krajih v Sloveniji skoraj ne moremo govoriti, ker je delavstvo, ki se rekrutira iz podeželja, po večini vsaj z malo kajžo, navezano na svoj rojstni kraj — na vas. Ako pa vladajo takšne nezaslišane razmere (v katere je pahnjena naša mladina) v krajih, kjer ima naš kmet vsaj še nekaj svoje zemlje, kakšne so šele prilike v narodno mešanem ozemlju, na naši severni meji in zlasti na Kočevskem, kjer je sproletarizirani slovenski človek po večini odvisen od tujerodcev, ki so lastniki zemlje, sam se pa pogosto iz dneva v dan dobesedno bori za grizljaj kruha? Zal, da v omenjeni »Prosveti« zaenkrat še nismo čitali po-

datkov, ki bi jih mogli z vestno sestavljenimi anketnimi polami nuditi učiteljskemu pokretu za spoznavanje naše vasi slovenski učitelji na Kočevskem. Ze dejstvo, da je lanskoletna božična akcija odseka učitelje, ki si je naložil hvaležno nalogo, pomagati z obleko siromašni slovenski mladini, bila osredotočena na slovensko obubožano mladino na Kočevskem, govori dovolj prepričevalno za brezprimerno težke gospodarske prilike, v katerih živi naš človek na Kočevskem. Kakorkoli pa so take akcije hvale vredne, trajnega uspeha le ne morejo imeti, ne morejo pa tudi izlečiti težkih ran, ki so bile v preteklosti zadane našemu narodnemu gospodarstvu.

Ako bi ne bile zgoraj omenjene razprave v »Prosveti« podprte s tabelaričnimi izkazi in statističnim gradivom, ki je veren odraz življenja, kakršnega živi naš kmet in njegovi otroci, bi se mogel najti človek, ki bi dvomil v resničnost poraznega življenjskega standarda naše vasi. Mogel bi se najti tudi človek, ki bi kritiziral stanje, v katerega je zabredel naš kmet, češ, včasih so naši kmetje boljše živeli in se tudi lepše oblačili, ker so si sami izdelovali oblačila. Kolovrati in statve pa so v času, ko se naše kmetije sistematično drobe v male krpe zemlje, ko so se izseljevanju naših ljudi zaprle meje, izgubili ves svoj pomen in veljavo. Romantični tistih davnih dni, ko si je mogel slovenski kmečki človek sam pridelati material za oblačila, je z ostalimi romantičnimi privesci že davno utonila v pozabo. Enostavno zaradi dejstva, ker so slovenska kmečka posestva pretesna in ker je zemlje premalo, da bi mogla zasigurati našemu kmetu znosno življenje. Kako naj n. pr. odmeri mali slovenski kmet oziroma baitar, zadostno površino zemljišča za pridelovanje konoplje ali lanu, če pa mu manjka zemlja za koruzo in krompir?

Skrajni čas je že, da bi se ljudje, ki imajo v zakupu gospodarstvo in politiko Slovenije zganili in prisluhnili obupnim krikom našega kmeta in baitarja, ki že vsa povojna leta zaman pričakujeta rešitve in izboljšanja življenjskih prilik. Z razdelitvijo veleposestev in s pametno izvedbo agrarne reforme bi se dalo marsikaj izboljšati.

Vrsta javnih del, ki čakajo izvedbe, naj se že končno začne! Pri nas je dosti prilike, da se z javnimi deli odpomore revščini, v katero je pahnjena naša vas. Z gradnjo cest in drugih komunikacijskih naprav bi dobilo na tisoče rok dela in tudi pogoji življenja, ki ga živi naša mladina, bi se na ta način izboljšali.

Razpadajoči gospodarski sistem ni prizanesel niti kmečkemu gospodarstvu, da, bolj kakor kje drugje, se prav tu poznajo vse zablode, ko so v preteklosti »voditelji« našega naroda usmerili vse svoje sile za brezplodne politične boje, mesto da bi nastopili složno za ozdravljenje gospodarskih prilik v Sloveniji.

»Če pa ta mladina (namreč premalo hranjena in preslabo oblečena!) misli po svoje? Če je ta mladina drugače razpoložena kakor pa to terjajo od nje takt neodgovarjajoče ji melodije? No, za ta primer je v rezervi mo r a l a in tedaj je govor o pokvarjeni mladini...«, končuje članek Mencej Martin svoja izvajanja v »Prosveti«.

Alli bomo res križemrok opazovali ta razkroj? Dolžnost vseh, ki odločajo o življenju našega naroda je, da čimprej pristopijo k reševanju našega velikega problema!

L. Z.

## o skrbi za izseljence pri nas in drugod

V »Edinosti« z dne 10. decembra 1938 sem napisal ob priliki izseljenjskega tedna članek pod naslovom »Izseljenjsko vprašanje — naša rana«. V tem članku sem ožigosal našo brezskrbno zanemarjanje naših izseljencev in sem to tudi dokumentiral z nekaterimi primeri. Te dni pa mi je prišla v roko februaraska številka »Ravnopravnosti«, ki je mesečnik za narodno odbrano in izhaja v Beogradu. V članku neznanega pisca »Kako rade drugi narodi«, se navaja med drugim sledeče, kar posnemam v najbolj viden dokaz naše malomarnosti za naše izseljenjsko vprašanje. List navaja, da obstaja v Jugoslaviji samo ena institucija, ki se zanima za izseljenjski, odnosno manjšinski pokret naših ljudi v inozemstvu in da je to manjšinski institut v Ljubljani, ki kljub skromni podpori izkazuje dovolj jasne uspehe. Tako torej Jugoslavlani, ki nas je 14 milijonov. V naslednjih vrsticah pa podaja točen pregled ustanov in društev, ki v Nemčiji skrbijo za to vprašanje. Zdi se mi popolnoma umestno, da jih navedem vse, kakor jih navaja list.

V Berlinu se nahajajo sedeži: 1. »Volksbund für das Deutschtum im Ausland« (Narodna zveza za Nemce v inozemstvu). Njen organ: »Deutsche Arbeit«. V tej zvezi so tudi všteti »Deutscher Schulerverein in Südmark« in »Deutscher Schulbund«. 2. »Reichsverband für die katholischen Auslandsdeutschen«; 3. Deutscher akademischer Auskunftsdienskt; 4. »Deutsche Studentenschaft«; 5. Institut für Grenz- und Auslandsstudien«.

V Stuttgartu se nahajajo sedeži: 1. »Deutsches Auslandsinstitut«, ki je največja nemška ustanova za Nemce, živeče izven današnje Nemčije; 2. Arbeitsstelle für auslandsdeutsche Volksforschung. Njeno glasilo je »Auslandsdeutsche Volksforschung«.

V Münchenu se nahajajo sedeži: 1. Institut zur Forschung des deutschen Volkstums im Süden und Südosten; 2. Akademie zur wissenschaftlichen Erforschung u. zur Pilege des Deutschtums«; njen list je »Auslandsdeutsche Volksforschung«.

V Leipzigu se nahajajo sedeži: 1. »Institut für Auslandkunde, Grenz- und Auslandsdeutschum«; 2. Deutsches Archiv für Landes- und Volkswirtschaft«; 3. »Verein der Freunde von Gottsche«, torej društvo prijateljev Kočevja, ki nas mora posebno zanimati.

Na Dunaju se nahaja: »Verband der deutschen Volksgruppen in Europa«. Njen list: »Nation und Staat«.

V Jeni se nahaja: »Seminar für Volkstheorie und Grenzlandkunde«.

V Heidelbergu se nahaja »Arbeitsgemeinschaft für Geopolitik«, čigar organ je »Zeitschrift für Geopolitik«.

V Marburgu se nahaja institut »Institut für Grenz- und Auslandsdeutschum«.

V Münstru in Westfalskem se nahaja »Deutsches Institut für Auslandkunde«.

Ta društva, instituti in akademije pa so samo, sedeži, centrale vseh teh društev, ki imajo veliko podružnic in ekspozitur tako v Nemčiji, kakor tudi izven njenih meja.

Tako torej 80milijonski nemški narod. Pri nas pa ne more uspevati niti ono društvo, ki se ustanovi res iz idealizma, ker ne uživa predvsem nikake podpore od merodajnih oblasti in tudi ne potrebnega razumevanja od širokih plasti občinstva. Kdaj bomo uvideli to napako in kdaj se bomo izpreobrnili, je drugo vprašanje. — Najbrže tedaj, ko bo že prepozno.

Eko.

Zbog množice naslovníkov je težko ugotavljati, da li posameznik res »Ne sprejme«, ali je res »Ne poznan«, ali je res »Odpotoval« ali celo »Umrli«. Neljuba napaka pa je vsevako, da kaka pošta vrača »Edinost« kam drugam, namesto v Maribor, kjer naš tednik izhaja. Go ovo je tudi nepravilno, da pošta vrača list upravi navzlic temu, da je sprememba bivališča naslovníka različno pripisana, kamor bi morala pošiljko odpremiti, ne pa uprava vrni i.

Takih in podobnih primerov je na tisoče, kar nam povzroča veliko skrbi, mnogo nepotrebnega dela in stroškov. Neke nerednosti so se ponekod sploh močno razpasle in bo treba priti krivcem do živca. Nekoliko nepravilnosti smo navedli, prijatelje »Edinosti« ba prosimo, da bi nam vztrajno pomagali pri njih odpravi.

Danes razumemo, da kak nov list že samo zavoljo neklih nerednosti pri odpremi in dostavi lahko propade. Še preden se je povorodil in se mogel prav pojaviti v narodu, ki mu je namenjen. »Edinosti« se tega ni več bati, vse budoče — prepričani smo — deloma posebej zasnovane ali naročene napade na bo še bolj odločno odbila ko doslej po dobljenih izkustvih. Pri tem pomagajte vsi ki ste dobre volje! Veselo na delo, ker led je prebit!

A. Z.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prosimo, da pošleto svoje prispevke najkasneje do vsake srede v tednu.



Praga s Hradčani

## Pred odhodom naših izseljencev

Zopet je prišel čas, ko se odpravljajo naši izseljenci v tujino na sezonsko delo, da si tam čez leto prislužijo toliko, kar zadosti njih življenjskim potrebam za zimo in če jim kaj preostane za bodoča leta. Tisočero družin iz Prekmurja in Slovenskih goric je navezanih na to večno potovanje v tujino. Ob času, ko zajema naš kmečko-delavski narod silovit vas izseljevanje v tuje dežele, na trdo poljsko delo v navdušenem razpoloženju, da si prisluži dostojen zaslužek in si zagotovi existenco, se naš poljšča skrb, kam zavaja to izseljevanje v takšnem obsegu. Ako pomislimo, v kakšnem socialnem in gospodarskem položaju se nahaja mali prekmurski posestnik iz Goričke ali Dolenjske, slovenjgoriški viničar in kmečki hlapec, se nam pokaže dovolj jasno, da ni zlepa najti izhoda prizadetih iz tega položaja.

Zalostna stran se nam razkriva, ko smo pričeli ob odhodu tisočeri mladih moči, ki bodo kot živi stroji spet odšli na tuje služiti tujo kot manjvredni delavci, da jim dvignjejo gospodarsko moč in možnost razmaha na račun svojih moči in zmožnosti.

Nešteto pisanja, anket in zborovanj je bilo v zadnjih mesecih v prizadevanju, da se ta naš pereči narodni problem ozdravi, pa žal, kot kaže, tako malo deinstev... Ali še bomo naprej mirno gledali, kako se ta nevarna rana razkrajja na našem narodnem telesu, ali bomo še naprej mirno prenašali vedno težja izkoriščanja naših mladih delavcev? Kam vedno dosežanje izseljevanje, nam je dokaz usoda številnih družin in neizkušene mladine, ki je padla vabljivim leskom.

Skraini čas je že, da se na tem mestu ukrenejo potrebni koraki, da se ustvari pogoji izboljšanja. Brezpogojno je potrebno, da se pri sprejemanju na sezonsko delo strogo pazi, da se zaposlijo res skraino potrebni delavci, da se ustavi val izseljevanja kmečki mladini, ki hrepeni in beži zgolj iz gole pohlepnosti po denarju, dočim mnogim socialno stanje na gruntu ni ogroženo v tolikšni meri. Najučinkovitejši način omejitve izseljevanja bi bila javna dela v po izseljevanju najbolj ogroženih okrajih, da se ljudem nudi dostojen zaslužek, kot nadomestljiv onemu v tujini. Še je čas in obstojajo še pogoji, da se ta nevarna zevajoča rana hitreje zdravi in končno ozdravi v okviru enakopravnosti, v skupnem sožitju prizadetih stanov, zadovoljstvu in blagostanju.

Rajh Jožko.

## Bogastvo naše zemlje ni naše

Vsak dan, kadar dobivamo v roke dnevne časopise, vidimo, kako nekatere evropske države ovirajo delo velikega kapitala in kako skušajo omejiti izkoriščanje delavstva. Toda, kdor zna čitati take novice in vsak ki deloma pozna prilike, v katerih živi delovno ljudstvo v teh državah, bo kaj kmalu spoznal, da vse te ovire in omejitve, ki se delajo velikemu kapitalu, ne pomagajo delavstvu in delovnim množicam, ampak le velikemu kapitalu samemu, pred vsem pa tistim, ki se hočejo proti volji večine naroda obdržati na oblasti in uveljaviti svojo voljo. Tudi pri nas so nekaj podobnega poizkušali, toda demokratska zavest našega naroda je zavrnila to nevarnost. Tuj kapital se je preselil v dežele, kjer so bili delovni pogoji zanj ugodnejši in marsikje se je združil z domačim kapitalom v škodo delovnemu ljudstvu in celotnemu narodnemu gospodarstvu.

Bogastvo naše države je neizmerno: v njenih rudah, v njenem žitu, v njenem morju je kruha in zaslužka za vse ljudi; toda vse to bogastvo je večidel last tujih velepodjetnikov, ki si služijo ogromne profite iz žuljev našega ubogega ljudstva ter nalagajo svoja velika premoženja po inozemskih denarnih zavodih.

Ti tuji velekapitalisti in njih ravnatelji — med njimi tudi nekaj domačinov — zaslužijo toliko več kakor navadni delavci, da bi lahko z neznanim delom svojega odvličnega denarja prehranili celo armado delavstva ali brezposelnih.

Če hočemo, da se bo to izkoriščanje enkrat za vselej končalo, se mora združiti tista dva, ki sta dosedaj največ trpela, to sta delavec in kmet, ki se mora zavedati, da sta sleber domovine. Brez njiju bi bila beseda »domovina« le prazen zvok.

Miha Vršec, Bizetjsko.

\* Za Mariborski teden, ki bo letos od 5. do 13. avgusta, je železniška uprava že dovolila polovično voznino, in sicer za dopotovanje v Maribor od 1. do 13. za povratek pa od 5. do 17. avgusta.

## Kulturna obzoria

### Kulturna osamosvojitev kmetškega ljudstva

V čim večji meri je ljudstvo subjekt in v čim večji meri se tega zaveda, tem večje so njegove produktivne sile

Zanimiv a vsekakor tudi obžalovanja vreden pojav je, da danes pri večini civiliziranih narodov ne nastajajo več narodne (ljudske) umetnine (narodne pesmi, pripovedke in podobno). Tekom razvoja industrijskega načina proizvodnje je usahnila umetniška produktivnost priroste, pred vsem kmetškega ljudstva. Tudi tam, kjer industrijska proizvodnja ni dosegla svoje najvišje stopnje, kakor na pr. pri nas, se ne pojavlja več ne narodno pesništvo, ne narodna glasba, dve najvažnejši panogi ljudskega umetniškega ustvarjanja, ostala je tu in tam le še domača umetniška obrt. A v visokokapitalističnih deželah, kjer so vse življenske potrebščine, sploh vsi življenski pojavi bolj ali manj »standardizirani«, tudi tega ne najdemo več. Naspotno tam, kjer intimo življenje ljudstva še ni prizadeto od industrijske standardizacije vseh življenskih pojavov, kakor n. pr. v Črni gori, je umetniška zmogljivost ljudstva ostala nezmanjšana. Danes tam nastala narodna pesem na pr. je tem zanimivejša, ker se na svoj samobitni način dotika sodobnih pojavov, kakor so na pr. avijoni, bombe in pod. Brez dvoma pa bi se tudi tam spremenilo to stanje, če bi dežela ne ostala le na obodu kapitalističnega sistema, če bi nehala biti le predmet kapitalističnih računov od zunaj in če bi se dežela sama »kapitalizirala«.

Nastane vprašanje, ali je ljudska ustvarjalna moč v vsakem slučaju obojena na to, da prej ali slej usahne. Kakor smo ugotovili, v katerih okoliščinah propade ustvarjalna moč ljudstva, tako lahko tudi ugotavljamo, katere okoliščine pospešujejo umetniško izživljanje ljudstva. Prav danes, v dobi zgodovinskih preobratov se nam nudijo prizori propadanja starih in nastajanja novih sil. Vidimo na pr. nastajanje mogočnih množičnih gibanj in lahko opazujemo mnogovrstne pojave, ki so z njimi pogojno zvezani. Tako na pr. vidimo v našem najbližjem sosodstvu močno hrvaško narodno gibanje, ki je pa obenem socialno opredeljeno kot kmetško, torej ljudsko gibanje. Ali se izraža to gibanje tudi v umetniškem ustvarjanju tega ljudstva? Da. In to na impozanten način. To množično ljudsko gibanje je dalo poleg Miškine celo vrsto odličnih kmetških pesnikov in pripovednikov, poleg Generalića celo vrsto ljudskih slikarjev, ki vsi na docela samoničen način obdelujejo vprašanja sodobnega ljudskega življenja. Ko se je ljudstvo začelo zavedati dejstva, da prehaja inicijativa dogajanja v njegove roke, da lahko postane s časom popolnoma svoj gospodar, so se tudi vzdramile njegove skrite kulturne sile. Tam, kjer je od nekdanje narodne umetnosti ostala le še umetniška obrt, se je pojavila zopet resnična narodna umetnost. Zanimivo je pri tem dejstvo, da so ostali v prejšnjih časih, ko ni bilo prometnih sredstev in sistematično razširjenega tiska, ljudski avtorji neznani, dočim so danes n. pr. na Hrvaškem pod novimicivilizacijskimi pogoji avtorji v modernem smislu besede.

Vidimo pa tam, kjer se je ljudstvo sprostil popolnoma kot svoj gospodar, kjer je postalo subjekt v popolnem smislu besede, da so njegove umetniške sile narasle do neslučnih širin in da je nastala doba množične proizvodnje narodnih pesmi in drugih narodnih umetnin. Tu pa je zopet zanimivo dejstvo, da ostajajo avtorji kakor nekoč neznani, to pa prav zaradi popolne razgibanosti in spročenosti ljudstva: ljudje nimajo časa zanimati se za avtorja, ki živi morda sto milj daleč, osebnost je izgubila svojo važnost, važen je njen produkt.

Lahko torej postavimo pravilo: **v čim večji meri je ljudstvo subjekt (gospodar svoje usode) in v čim večji meri se tega zaveda, tem večje so njegove produktivne sile.**

V našem sosodstvu pa imamo še en pojav množičnega gibanja. To je ogromno množično gibanje nemškega nacionalsocializma. Zelo zanimivo in poučno je dejstvo, da pri vsej veličini tega gibanja ni opaziti, da bi se pojavila nova umetniška produktivnost v ljudskih množicah. Temu je vzrok, da to gibanje ni socialno opredeljeno, ampak je totalitarno. To se pravi, da ne apelira na produktivnost v tej zgodovinski dobi naimočnejših, najnaprednejših, najudarnejših plasti naroda, ki bi vsled teh svojih lastnosti morale nositi nositelja narodne kulture in moči, temveč jih naspotno kolikor je le mogoče kroti. Ljudske množice niso svoj subjekt, ker so dirigirane (usmerjene),

ker je dosledno izvedeno načelo, da misliti ne sme nihče drugi kakor edino le tisti, ki ima voditeljsko funkcijo. En dokaz več za prej omenjeno pravilo.

Kako je pri nas? Pri nas je že zdavnaj izumrla umetniška produktivnost priroste ljudstva. Šele v zadnjih letih so se pojavili posamezni delavski pesniki, torej pripadniki tiste plasti naroda, ki je pri nas edina razgibana. Kmetške množice pa še niso razgibane. Čeprav se čuti v kmetških množicah čedalje bolj težnja po osamosvojitvi, čeprav lahko slutimo, da bo iz te težnje vzraslo tudi pri nas mogočno ljudsko gibanje, moramo vendar priznati, da smo tu šele v začetku tega razvoja. Kaj nam je storiti? Na deželi imamo prosvetne organizacije, od katerih so nekatere bolj, druge manj agilne, toda v vseh teh organizacijah se dela enako napačno: kmetu se nudijo produktivne sile druge vrste meščanske prosvete, navadno gledališke igre dvomljive vrednosti, pesmi v rodoljubnem čitalniškem slogu in podobno. Kaj bi kmet s tem? Kaj mu povedo take stvari? Nič. Vaški izobraženec, ki stoji na čelu takih organizacij, navadno se mnogo trudi, da vzbudi pri ljudstvu interes za tako kulturo, to da uspehi so navadno kljub iskrenemu prizadevanju zelo majhni, ker je vse to ljudstvu tuje, če ne sploh nerazumljivo. Druga napaka, ki jo ti pridni vaški izobraženci delajo, je v tem, da so in ostanejo navadno oni sami režiserji, pevovodje, recitatorji itd. Naivnejša naloga vsakega učitelja pa je, da postane učen-

## Gospodarstvo

### nad narodnim premoženjem

Nešetokrat smo že v časnikih čitali, da je gospodarska kriza, ki je trajala precej let in ki še deloma danes traja, prizadela predvsem delovno ljudstvo, t. j. kmeta, delavca in malega obrtnika. Mali obrtnik ni imel dela, ker mu kmet ni mogel ničesar v delo dati, delavec je bil brezposeln ali pa je prejel tako nisko mezdno, da je komaj njemu zadostovala za prehrano; kmetu ni bilo boljše. Mnogo črnila se je razlilo po papirju, mnogo zborovanj in sestankov je bilo treba, predno so odločujoči možje spoznali, da je večina kmetških posestev prezadolženih in da je v interesu kmetškega stanu, kakor tudi države, da se kmetu pomaga. Po vseh raznih uredbah, dopolnitvah in pravilnikih je bila končno izdana uredba o znižanju kmetških dolgov od 30—50%. Izgledalo je, da bo s tem večini posestnikov pomagano. — Ker pa se kmetški dohodki niso, ali pa so se samo delno povečali, se je kmet-dolžnik zopet znašel pred vprašanjem, kako plačati letno anuiteto in zadostiti ostalim obveznostim.

Vedeti moramo, da je slovenski kmet varčen in da rad plačuje davke, poravnava druge obveznosti in da tudi hoče iz hvaležnosti do države, ki mu je znižala dolg, redno plačevati letne obdolične obroke Privilegirani agrarni banki in zasebnikom. — Radi tega pridno gospodarji, proda čim več svinj, goveje živine, vina in sploh vsega, kar ne more povzročiti pri gospodarstvu večje škode; iastne potrebe omeji na nečloveški minimum in živi življenja človeka trpina. Največkrat pa se mu zgodi, da tudi redni dohodki kmetije in njegovo bedno življenje ne zadostujejo, da se krijejo vse letne obveznosti. V tem slučaju je prisliljen, da seže po lastni zemlji in jo prične kos za kosom prodajati. — Predno pa se odloči za ta korak, še pogleda v svoje šume, ali bi bilo mogoče še tam zaenkrat najti nov vir dohodkov.

Kmetško posestvo se sestoji iz njiv, travnikov, gozdov in po vinorodnih krajih tudi iz manjših vinogradov. Vsakega je nekaj, v celoti pa predstavlja posestvo zaokroženo gospodarstvo, ki lahko preživi manj ali več številno družino, katerih travniki dajejo krme za določeno število živine itd.

Na kmetškem posestvu, kjer n. pr. ne prevladujejo njive, oziroma gozdna posestva in kjer je vsega v sorazmerju, tam predstavljajo gozdovi za kmeta rezervo, ki jo on skrbno čuva in neguje. Šele, ko uvidi, da mu je nemogoče, da bi redno poravnaval svoje dolge, takrat, sleer s težkim srcem, seže po gozdu in ga odprodaja, kakor nač zahtevajo obveznosti. Precej časa je že, odkar je bil kmet prisiljen, poslati delavce s sekiro v gozd in

cu nepotreben. Naloga prosvetnega delavca na vasi mora torej biti kulturna osamosvojitev kmetškega ljudstva, pred vsem pa njegova osvoboditev od meščanskih prosvetnih metod. Naj začnejo kmetje sami ustvarjati! Naj sami napišejo ljudske igre; naj jih igrayo na svoj samonični način, z nepotvorjeno govorico in kretnjo. Naj se poskušajo sami v pesneju in naj svoje stihce recitirajo sami na svoj način itd. Tako se bo s časom naša vas kulturno razgibala, vzporedno s političnim dozorevanjem se bodo zopet zbudile skrite produktivne sile kmetškega ljudstva in to ljudstvo bo postalo samozavesten gospodar svoje usode in s tem naimočnejši steber narodnega življenja.

Te besede sem napisal ob zibelki »Kmetške prosvete«, ki ji nisem član, ki ji pa želimo mnogo uspeha vsi, ne glede na to, kje stojimo. Ta uspeh ne bo izostal, če bo »Kmetška prosveta« pomagala kmetu, da se postavi na svoje lastne noge, da postane neodvisen od gospodarskega upliva.

Leon Novak.

### PREJELI SMO

»Dejanec št. 2. France Koblar »Ivan Cankar« (govor na spominski akademiji ob 20-letnici njegove smrti), Stanko Cajnar »Na obisku«, Severin Šali pesem »Zimski dan«, France Jeriša pesmi »Podoba« in »Zalost«, Cene Kranjc »Spomladanski jug«, Jezdec in »Otrok«, dr. Andrej Gosar »Zapiski na robu«, Avgusta Gaberšek »Vas v Halozah« (slika žalostne razmere v vasi), Severin Šali »Krščanska antropozofija Nikolaja Berdjajeva«, v rubriki Dokumenti je objavljen odlomek iz knjige Luigi Sturzo: »Demokracija in korporativizem«, med Pregledi so objavljeni »Odlomki o slovenskem položaju« izpod peresa Bogo Grafenauerja, dalje »Iz januarske kronike«. Revijo zaključujejo poročila o raznih knjigah.

tako pustiti uničiti zadnjo rezervo, ki mu sledi le še odprodaja delov posestva. Kdor potuje po Slovenskih goricah, ta vidi vse polno goličav, ki pričajo: da so se tu še pred kratkim visoko spenjale smreka, hojka ali hrast, slišiš tudi žalostno pesem sekire, ki še vedno opravlja svoj uničevalni posel.

Toda, to ni še vse. Poleg tega, da je kmet po nujnosti položaja prisiljen, da prodaja gozdove, mnogokrat ne dobi pravičnega plačila za prodani les. — Danes se ukvarjajo z lesno trgovino poklicani in nepoklicani, ki jih je posebno mnogo. Prekupčevalci hodijo dan za dnevom: peš, na kolesih, pa tudi z avtomobilom in pri vsaki hiši sprašujejo po lesu. — Radi spretnosti in prefriganosti vseh teh in radi neinformiranosti kmeta, se mnogokrat, poudarjam mnogokrat, dogaja, da se sečni namenjene gozdne parcele prodajo po sramotno nizkih cenah, večkrat pod polovico. Kmetiki posestnik je dvakrat udarjen: odvzel je najmanj dvema sledečima generacijama rezervo, obenem pa si je radi po nizki ceni prodanega gozda gmotno mnogo manj pomagal, kakor bi si lahko, če bi bila lesna trgovina urejena na zdravi trgovski podlagi. Še nekaj let, pa bo gozdov v mnogih krajih Slovenije zmanjkalo.

Gozdno vprašanje je važen življenski problem Slovenije, ki ga je treba takoj rešiti in preprečiti, da bi se še nadaljeval zločin nad gozdnim zakladom. Kmetu je treba pomagati na drugi način, tam pa, kjer sečnja ni neobhodno potrebna, tam naj pa oblastva sečnico takoj preprečijo.

Kakor je v vsakem poedinem gospodarstvu potreben načrt, prav tako je še v mnogo večji meri potreben načrt pri celokupnem narodnem gospodarstvu. Predvidevati se mora nastop gospodarskih stisk in že v dobrih časih skrbeti, da si ljudstvo in država ustvarita za slabe čase rezerve, da bo tako narod obvarovan uničevanja narodnega premoženja sebi in svojim potomcem.

Vladimir Kreft.

### Uradni tečaj za marec

Finančno ministrstvo je določilo za mesec marec sledeče uradne tečaje za inozemska plačila sreds va: Napoleondor 305, angleški funt 238, z'ata turška lira 346.50, ameriški dolar 50.70, kanadski dolar 50.30, marka 14 z'lot 9.50, belga 8.55, penga 9, brazil. milrejs 2.55, egiptski funt 238.50, palestinski funt 238, urugvajski pezo 16, argentinski pezo 10.80, čilski pezo 1.25, turški papirnati funt 35.20, 100 albauskih frankov 1630, 100 francoskih frankov 134.50, 100 švicarskih frankov 115, 100 lir 232, 100 holandskih goldinarjev 2720, 100 levov 45, 100 lejev 32, 100 danskih kron 1175, 100 šve'skih kron 1255, 100 norveških kron 1225, 100 pezet 160, 100 drahem 38.50

## Kmetištvo in industrija v Jugoslaviji

### Industrija napreduje z velkanskimi koraki, kmetištvo pa počasi caplja svojo pot

Naša država je v svojem celotnem pre-rezu agrarna zemlja, v kateri je razvoj industrije pravzaprav šele v povojih. Okrog 80 odstotkov jugoslovanskih prebivalcev pripada kmečkemu življu. Ti milijoni ljudi se živijo torej od zemlje, ki je pa po večini ne posedujejo, temveč jo samo obdelujejo za druge. Od donosnosti te zemlje, od višine cen pridelkov s kmetijskih obratov in od splošne gospodarske aktivnosti našega agrarstva je odvisno vsakodnevno življenje teh milijonskih ljudskih množic, ki so socialno najmanj zaščitene, o čemer pričra prav zgovorno dejstvo, da se je dvignilo število zavaro-

vanih poljedelskih delavcev od 2980 v letu 1933. na 3376 v letu 1938., torej za 765 ali približno 25 odstotkov, dočim je napredovalo to število v okviru celotnega števila vseh zavarovanih delavcev le za 0,4 odstotke.

Ker je torej življenje kmečkega proletariata, ki ga je med podeželskim življenjem nad 60 odstotkov najtesneje povezano z uspevanjem odnosno neuspevanjem kmetijskih obratov, si oglejmo, kakšen je bil razvoj agrarne proizvodnje v razdobju 1933—1937. Spodnja tabela nam prikazuje produkcijo v tisočih stotov:

	1933	1934	1935	1936	1937
Koruzna	37,780	51,541	30,284	51,805	53,359
Pšenica	26,285	18,596	19,894	29,235	23,470
Sladkorna repa	3,095	4,800	4,839	6,175	4,041
Olinska repica	0,027	0,054	0,101	0,209	0,082
Tabak	0,087	0,060	0,092	0,166	0,291
Jabolka	0,767	1,233	1,393	1,135	1,091
Slive	4,482	4,377	3,457	6,239	2,145

Zgornja preglednica nam prikazuje sledeče:

V petletnem razdobju se ni agrarna proizvodnja skoraj nič premaknila. Majhno zvečanje je sicer opaziti pri žitaricah; toda to gre v prvi vrsti na rovaš vojnege razpoloženja, radi česar je bilo povpraševanje na zunanem tržišču večje. Če pa pogledamo številke za druge proizvode, vidimo v prvi vrsti silno nestalnost pri količini pridelkov. Še bolj pa nam pade v oči to, da ni zaznati v nobeni panogi vidnejšega in trajnejšega napredka, radi česar lahko rečemo, da je proizvodnja kmetijskih obratov v zastoju.

Ta ugotovitev je posebno značilna še zato, ker je bilo zaznati v l. 1933.—1938. neznamen porast cen rastlinskih in živilskih pridelkov. Ti zvišani dohodki pa niso mogli priti do izraza v racionalizaciji in povečani proizvodnji, kajti čim so bili ustvarjeni, so jih že požrl davki in tako zvali kmečki dolgovi. Da je temu tako, nam jasno izpričuje zgornja tabela, kajti v njej bi številke rastle, ko bi bil sveži kapital vložen v kmetijske obrate za njih obnavljanje in izboljšanje.

Po teh ugotovitvah bomo na tudi laže razumeli vzorečanje spodnjih števil, ki nam prikazuje indeks cen na debelo v l. 1933.—1938. (1926. l. = 100).

	Rastlinski proizvod	Živilski proizvod	Industrijski proizvod
1933	57,2	57,1	70,8
1934	57,4	55,4	67,4
1935	68,2	56,6	66,7
1936	69,7	60,0	69,7
1937	74,6	65,1	75,4
1938	87,5	65,9	80,0

Kakor vemo, so za racionalizacijo kmetijskih obratov neobhodno potrebni industrijski izdelki, brez katerih je vsak na-

predek nemogoč, kar nam dokazuje lesen plug v Srbiji, Bosni in Hercegovini, ročna mlačva pri nas in drugod, pomanjkanje umetnih gnojil itd. itd. Za nakup industrijskih sredstev pa morajo imeti kmetijski obrati sredstva, ki jih črpajo iz zemlje.

Ti dohodki so tem večji, čim višje so cene.

Zgornje številke nam prikazujejo to večanje cen, ki je posebno močno opazno pri rastlinskih izdelkih (koruzna in pšenica za izvoz!), manj pa pri živilskih. Pri cenah industrijskih izdelkov je opaziti v l. 1933-35. neznamen padec, nato pa močno in stalno dviganje.

Pri vzporejanju cen rastlinskih in industrijskih proizvodov niti niso v zadnjih letih prevelike razlike in bi človek ob površnem pogledu sodil, da je kmečki producent popolnoma zmožen kupovati industrijske izdelke. Toda to nas nikakor ne sme zavestiti; kakor smo namreč že prej omenili, so šli zvišani dohodki predvsem za zastarela bremena, davke in dolgove, dočim je bilo v kmetijske obrate malo vložnega. Poleg tega pa je jasno, da so bile cene rastlinskih pridelkov zvečane v prvi vrsti radi vojnih naročil, kar ne predstavlja nobene trajne gospodarske vrednosti.

Vsled tega lahko vzamemo z mirno vestjo cene rastlinskih in živilskih pridelkov iz leta 1935. ter jih primerjamo s cenami industrijskih izdelkov iz leta 1938. V tej primerjavi se nam pokaže razlika 12 oziroma 24, ki dejansko obstaja v našem gospodarskem življenju. Če pa vzamemo v obzir še dejstvo, da so radi primitivnosti kmetijskih obratov njihovi izdatki mnogo večji nego izdatki industrije, potem se nam prikaže slika cen v razmerju 1:3, seveda na škodo kmetijstva.

## Dajmo našim kmetijskim zadruham pravega zadrugnega duha!

Zadrugni pokret se je pojavil kot odpor socialno in gospodarsko šibkejših slojev proti izkoriščanju kapitala. Vodilna misel zadrughih pionirjev je bila v prepričanju, da je le v skupnosti moč, t. j. česar poedinca ne more doseči sam za se, to z lahkoto doseže v skupnem delu z drugimi. In v resnici praktični uspehi niso izostali tam, kjer te vodilne misli niso zanemarjali. Pomislimo samo na kmečko zadrugništvo na Danskem! Danski kmet se ima za svoje gospodarsko blagostanje v največji meri zahvaliti odlično organiziranemu zadrugništvu.

Pri tem se nehote vprašamo, zakaj ni pri nas zadrugništvo rodilo takih uspehov. Saj je vendar v Sloveniji zadrugni pokret precej rajširjen tudi na podeželju.

Ce hočemo biti iskreni, si moramo priznati, da pri nas kmetijsko zadrugništvo života in da tako, kot je danes, ni možno vršiti v popolnosti svoje naloge, t. j. preprečiti izkoriščanja kmeta po veka-pitalu.

Današnje naše kmetijsko zadrugništvo je v zastoju. Toda nastane vprašanje, kako ozdraviti razmere v tem našem zadrugništvu? Pri vsakem zdravljenju pa moramo najprej vedeti za vzrok bolezni, šele potem lahko predpišemo zdravilo. Tako je tudi pri tem vprašanju.

Prvi vzrok zastoja v kmetijskem zadrugnem pokretu pri nas je vsekakor ta, da vodilni in glavni delavci pri tem pokretu niso bili kmetije sami, temveč ljudje iz meščanskega sloja. Kaj je bila posledica tega? Ti ljudje so pospeševali ustanovitev predvsem kreditnih zadrugh, in to iz razumljivih razlogov. Kreditne zadruge so namreč najboljše cevke, po katerih se steka kapital v velika finančna podjetja. Leta 1935. je bilo v Sloveniji organizira-

nih 1128 zadrugh, od katerih je bilo 505 kreditnih. Da je bil glavni namen naših zadrugh vodilnih delavcev koncentracija kapitala, se vidi najbolje po tem, da so organizacijo kreditnih zadrugh izpeljali skoro do zadnje občine, medtem ko so druge vrste zadrugh, predvsem konsumne in prodajne, ki bi kmetu največ koristile, skoraj popolnoma zanemarjali.

Drugi, nič manj važni vzrok, da ni moglo zadrugništvo v večji meri vplivati na gospodarski procvit podeželja, leži v razcepljenosti zadrugh samih. Velika nesreča je bila v tem, da so politične stranke imele pri zadrugnem pokretu odločilno vpliv. Posledica je bila, da se je tudi zadrugništvo razcepilo na več samostojnih pokretov, ki niso bili med seboj ravno v najboljših odnosih.

Ta okolnost v zvezi z gori omenjeno je vplivala, da so zadruge zanemarile svojo osnovno nalogo, t. j. skrb za izboljšanje kmetijskega stanu, in da so pred vsem služile kot gospodarska opora političnim strankam. Danes se je že v precejšnji meri izvršila depolitizacija zadrugništva. Toda stara razdrojenost je ostala. Še vedno je naprednjak nezaheljen član zadruge, ki je pod vplivom konservativnega tabora, in obratno. Posledica tega je, da so v isti vasi potrebne dve ali celo tri zadruge, ki se bavijo z istim poslom. Jasno je, da v takim slučaju zadruge ne morejo zbrati dovoljnega števila članov in so tako obsojene na večno životarenje.

Kaj je torej potrebno, če hočemo, da se zadrugni pokret na našem podeželju poživlji? Predvsem je nujno, da se iz kmetijskega sloja samega izberejo zadrughni delavci, ki bodo razumeli in mogli samostojno voditi zadrugni pokret. Kajti samo tako bo mogoče doseči, da bo zadrugništvo služilo res kmetu, ne pa tistim, ki

se okoriščajo z njegovo nevednostjo. Potrebno je pa tudi, da kmetije spoznajo, da jim razcepljenost na več taborov, ki pomeni v stvari zanikanje osnovne zadrughne misli, samo škodi.

Ce hočemo kmetije iz zadrugh ustvariti orodje prave kmetijske gospodarske politike, ne smejo čakati na izboljšanje od zgoraj. Oni sami morajo začeti v svojih zadrughah politiko strpnosti. Z drugimi besedami: v svojem zadrugnem življenju se morajo navzeti pravega zadrughnega duha in zavreči strankarsko miselnost. Ni koli ne smejo pozabiti, da je v skupnosti in ne v razcepljenosti moč! Zahteva po

enotnosti zadrughnega pokreta mora torej priti od spodaj. Kmetije sami se morajo upreti, da bi služile njihove zadruge strankarskim koristim. Sami morajo zahtevati, da se celotna zadrughna zgradba na novo zgradi mimo in brez sodelovanja strankarsko-političnih činiteljev. Res je, da so pri nas za enkrat strankarske strasti še tako žive, da bodo mnogi ostali za to gluhi. Toda obupati ni treba. Zavest, da imajo vsi kmetije na gospodarskem polju iste interese, napreduje sicer počasi, toda napreduje vendar. Čas njene zmage pride gotovo. Naša naloga pa je, da ga pospešimo. Ra.

## Se nekaj iz uradnega štetja ali statistike

### Imamo pravico, da zvemo resnico!

Zadnjič smo prinesli predlog dohodkov našega državnega proračuna za leto 1939./1940., ki ga pravkar obravnavajo in sprejemajo v narodni skupščini, odnosno tudi že v senatu. Dohodke državne blagajne, ki smo jih mi izkazali po prvotnem predlogu, so medtem zvišali za mnogo sto milijonov z dodatnimi odloki ali amandmaji k finančnemu zakonu, tako da bo prvotno proračunana vsota 12 milijard 941 milijonov dinarjev za precej sto milijonov prekoračila 13. milijard dinarjev. Dobimo neke nove davščine, ali pa bodo nekatere dosedanje davčne osnove zvišali. Sorazmerno se bo zvišal kajpak tudi delež Slovenije na dohodkih državne blagajne v prihodnjem državnem gospodarskem letu.

Koristno je, da o takih rečeh, ki se nas vseh živo tičejo, večkrat razpravljamo in resno razmišljamo. Izsledki uradnega štetja ali statistike niso vsakomur na razpolago. Imamo pa pravico, da zvemo resnico. Zato tudi »Edinost« občasno približa statistične podatke, da z njimi seznanja svoje čitatelje. Z zanimanjem smo te dni nekaj takega čitali tudi v »Jutru«, in sicer o **krivični razdelitvi kreditov pri Narodni banki**. Podatki so vzeti iz letnih poročil Narodne banke in jih prinašamo tudi mi, zneske v milijonih dinarjev:

Vsi krediti	1.529	1.432	1.708
Od tega:			
Leto 1934	1937	1938	

Beograd	1515	651	888
Zagreb	397	306	340
Ljubljana, Maribor	157	104	98

Lani je torej odpadlo: na centralo v Beogradu 52%, na zagrebško podružnico 19,9% in na obe slovenski podružnici v Ljubljani in Mariboru samo 5,7% od skupnih 1.708 milijonov dinarjev, koli-

kor kreditov je Narodna banka dovolila v letu 1938. Tudi neke druge podružnice Narodne banke so lani slabo odrezale: Novi Sad 4,5%, Osijek 2,8% itd.

Poglejmo samo mimogrede v **kmetijsko ministarstvo**! Slovenske kmetijske ministre smo že ponovno imeli, a nikoli še nismo imeli slovenskega kmetijskega strokovnjaka za načelnika, še manj pa pomočnika kmetijskega ministra. Pač, »bivši kmetijski načelnik« v Sloveniji je moral v ministarstvo, toda ne na mesto načelnika, ki bi mu bilo šlo, marveč na mesto inspektorja. Sami smo ga postavili na nižjo službeno stopnjo. Taka je pač bila pristno slovenska — službena potreba... Bili so časi, ko ni bilo v kmetijskem ministarstvu sploš nobenega zastopnika slovenskih kmetijskih strokovnjakov. Ne smemo pa misliti, da bi Slovenci ne imeli za taka službena mesta sposobnih ljudi! Nasprotno.

Iz »Hrvatskega dnevnika« od 8. t. m. posnemamo:

**Generalna direkcija državnih železnic** razpolaga letno s kakimi 3 milijardami proračunskih kreditov. Stalež njenega vodilnega osebja — torej razen kakih 800 drugih nameščencev v centrali in po sekcijah v zunanji službi — je takšen:

	Srbi	Hrvti	Slov.	Židi
Generalni direktor	1			
Pomočnika gen. direkt.	1		1	
Načelniki	7			1

V oddelku za gradbo železnic z milijardnimi krediti so: Upravo vodi generalni direktor državnih železnic, ki je Srb (glej zgoraj!), načelnik in vseh 7 sefov odsekov so Srbi. Od drugih nameščencev, ki so večinoma inženjerji in geometri, pa je: 600 Srbov, 5 Hrvatov, 40 Slovencev, 100 Muslimanov, 30 Nemcev, Madžarov in Čehov ter 80 Rusov.

Andrej Zmavač

## Nujne potrebe našega vinogradništva

Vinogradništvo Slovenije predstavlja eno izmed najvažnejših panog kmetijstva pri nas, dasiravno je delež goric na obdelovalni zemlji komaj 26.000 ha ali nekako 3%. Slovensko vinogradništvo predstavlja obenem važno življenjsko vprašanje prebivalstva vinorodnih krajev, ki so razmeroma najbolj obljudeni. Saj živi onodod po 100—150 prebivalcev na 1 kvadratnem kilometru.

Splošne razmere v naših izrazito goriških okoliših niso ugodne. Deloma so že osnove za uspešno, napredno vinogradništvo slabe. Velika ovira je ponekod popolna **strokovna nesposobnost** viničarjev in vinogradnikov samih, ki vobče ne poznajo ali ne upoštevajo niti najvažnejših naravnih pogojev za zdrav razmah te gospodarske panoge. Radi tega vinogradništvo vidoma hira in je težko vprašanje, kaj bo, ako ne bo pravočasno pomoči od nikoder. Starejši nasadi iz leta v leto hitreje propadajo, deloma radi starosti ali slabe obdelave, deloma radi hudih trsnih boleznih in škodljivcev, ki jih nekdaj niso poznali. Boj zoper uime je skoraj brezkončen, povrh jako drag in mnogokrat brezuspešen. Posebno razvpita je peronospora.

Vinogradniki posvečajo dostikrat premalo pažnje obnovi goric. To je opaziti zlasti pri manjših vinogradnikih, ki pa tudi nimajo sredstev za to. Še danes čutimo hude posledice itak še neprebolele vinske krize, čisto neustreznih vinskih cen zlasti v letih 1932—1937. To zlo se bo zopet pojavilo, ko se bodo vinske kleti ob dobrih trgatvah napolnile, ne da bi se splošne gospodarske razmere znatno izboljšale. Kjer ni pravega zaslužka od rednega dela, tam ni omembe vrednega, še manj stalnega potroška goriških pridelkov. Vinogradnikom je na drugi strani onemogočen uspešnejši napredek radi velikih cen za vinogrodskce potrebščine, predvsem za razna škropiva. Ob pomanjkljivi negi in oskrbi trsja vinogradništvo naglo nazaduje in propada. Pridelovanje zlasti zlahkega vina nazaduje, ker mno-

gi goje sicer odpornejše, a slabše trsne vrste.

Med poslednjimi je pač na najbolj slabem glasu in hkratu najnevarnejša razmeroma še močno razširjena šmarnica (noah), ki prekaša vse slabe strani drugih samorodnih pri nas. To divjo trto križančko so razmnoževali že desetletja pred svetovno vojno, ponekod pa najbolj po svetovni vojni navzlic nekim prepovedim in občasnim obdavitvam. Z njo so neizmerno poslabšali in oškodovali zlahčno vinarstvo. Zato je upravičena zahteva naprednih vinarjev in narodnih gospodarjev, da je treba tako prisilno in povrh samorodno vinarstvo nujno in odločno zatreči.

Banovina bi morala vinogradništvo bolj pospeševati in bolj podpirati iz sredstev, ki jih od njega dobiva. Dohodek na trošarini je namreč v primeri s podporami za pospeševanje vinogradništva ogromno večji in dosega letno v naši banovini kakih 15.000.000 din, dočim je banovina dajala v zadnjih letih na razpolago v banovinskem proračunu za vinogradništvo le 255.000 din, kar je pač za posamezne vinogradniške okraje malenkostna vsota. Skrajni čas je, da se posveča našemu vinogradništvu večja pažnja, ki jo zasluži. Nujna potreba je, da se pri banski upravi osnuje sklad za obnovu vinogradov, iz katerega bi se dajala brezobrestna posojila revnim vinogradnikom za 10 let. Kar se je v tem pogledu že storilo, je mnogo premalo. Za vinogradniške okraje bi bilo potrebno staviti v proračun znesek kakih 35.000 din kot plačilo obresti pri nakupu modre galice na zaup. Treba je ukiniti carino na škropiva, kar je že stara zahteva. Važno je postalo zlasti v zadnjih letih vprašanje pospešitve vinarske strokovne izobrazbe viogradnikov in tudi viničarjev. Potrebna sredstva za vinarske in kletarske tečaje se morajo najiti. Potrebno je razširiti tudi banovinske strokovne šole, da bodo mogle sorejmati tudi revne viničarske mladeniče. Za viničarje in njih sinove bi naj še banovina organizirala posebne večtedenske tečaje po-

zimi ter krajše tečaje od spomladi do jeseni, da kmečko-delovni naraščaj strokovno izobrazijo in pripravijo za naloge njih poklica v bodočnosti. Vedno večja potreba se kaže tudi po ustanovitvi zadr... (text continues with agricultural education details)

Za glavno podlago smotrne ureditve našega vinogradništva in obnove starih nasadov smatramo strokovno proučitev zemlje in posameznih leg, da moremo naše vinarstvo vsestransko izboljšati in po- zlahtniti. Pravilna izbira trsnih vrst je mo- goča samo, če so dobro znane zemeljske in podnebne razmere. Za obnovo bi naj dajala trnje banovina, in sicer in bano- vinskih nasadov po znižani ceni zlasti ma- lim revnejšim vinogradnikom. Vse to de- lo bi naj vzel v roke kmetijski oddelek banske uprave s kmetijsko poskusno po- stajo, in sicer na podlagi temeljitega pro- učevanja po načrtu.

Po teh načelih je treba našem vno- gradništvu zgraditi nove življenjske po- gote, da se naš vinogradnik reši pred gro- zničnim popolnim propadom in z njim tudi naše narodno gospodarstvo sploh.

Rajh Joško.

### Ne grafit marveč svinec!

V 9. št. »Edinosti« vsebuje članek »Izkoriščanje naših zemeljskih zakladov počasi napreduje« nerodno pomoto. Tam, kjer je zapisano grafit, bi moral biti pojm svinec. Zato naj oralcipopravijo to napako.

### Železo, jeklo in drugo

Svetovna proizvodnja železa in jekla je v letu 1938, za 24,5 odst. manjša nego v letu 1937. Bakra je bilo manj za 12 odst., cinka za 4 odst., premoga za 8 od- stotkov in petroleja za 2,5 odst. Pač pa se je povečala proizvodnja jekla v Nem- čiji za 17 odst., Italiji za 11 odst. in v Poljski za 7 odst.; istočasno je padla v USA za 45 odst., Belgiji in Luksembur- gu za 42 odst., bivši Češkoslovaški za 24 odst., Franciji za 22 odst. in v An- gliji za 20 odstotkov. Pridelovanje su- rovega železa se je razvijalo v skoraj isti smeri kot pri jeklu. V zadnjih me- secih je opaziti večanje proizvodnje je- kla in železa v Angliji in USA (oborože- vanje je pospešeno!). Pridobljene koli- čine premoga so se zvečale v vseh de- želah, razen v USA (— 18 odst.) ter Angliji in Holandski (— 5%).

### Svetovna trgovina

Vrednost svetovne trgovine, izražena v zlatu je bila 1938, leta za 13,4% manjša od vrednosti v letu 1937. Obseg sve- tovine trgovine se je zmanjšal za 9%. Vrednost uvoza je padla za 13,2%, izvo- za pa za 13,5%.

Med 35, državami, katerih zunanjo tr- govino je analiziralo Društvo narodov, jih je imelo samo pet večji uvoz v letu 1938, kot v letu 1937.: to so Nemčija (11%), Poljska, Sovjetska Rusija in Av- stralija (4%) ter Čile (15%). Najbolj je padel uvoz v USA (za 35%), pri ostalih državah pa se je zmanjšal za 5 do 15%. Izvoza se je povečal samo pri Švici, Irski in Bolgariji za 2 do 11%, dočim se giblje pri ostalih padec med 5% (Nemčija) in 42% (Argentinja).

Padanje izvoza in uvoza je značilno: gospodarska avtarkija zajema ves svet in zapira meje držav. S tem pa raste napetost v svetovnem ozračju.

\* Za 5 odstotkov se podraže tovorni- no na železnicah z novim proračunskim letom. Utemeljuje se ta korak z velikimi investicijami, ker se morajo železniški vozniki in tudi železniške naprave temeljito popraviti.

### NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Meso: govodina 6-12 din, teletina 8-12 din, svinjetina 12-13 din. Zelenjava: krompir 0,75-1,25 din, čebula 3-4 din, karfiola 2-8 din, ohrovt 0,50-2 din, špinača, kup 1 din, korenje 0,50-1 din, koleraba 0,25-1 din. Sadje: jabolka 4-9 din, slive, suhe 8-12 din, orehi celi 10 din, orehi luščeni 30-32 din. Žit: pšenica 1,75, rž 1,75 din, koruza 1,25-1,50, oves 1 din, proso 1,50 din. Mlečni izdelki: smetana 10 din, mleko 1,50 do 2 din, surovo maslo 26 din, čalno maslo 23-32 din, sir domači 8-10 din.

## Za ženo in dom

### Zena v borbi za vsakdanji kruh

Čas, ko se je žena udejstvovala izključ- no le v svojem domu, je že davno minil. Živimo v popolnoma drugi dobi. Nekoč bi veljala ženska, ki bi silila v katerokoli službo, za slabo gospodinjjo, slabo mater in sploh za slabo žensko. Do današnjega dne je svet glede tega popolnoma izpre- menil svoje mnenje. Socialne potrebe so potisnile ženo v službo, kjer stoji z možem rami ob rami, v borbi za kruh. Ta pre- obrat je povzročilo stokrat proketo zlo, svetovna vojna. Na eni strani je to za ženski svet dobro, na drugi zopet slabo. Dobro je radi tega, ker se je v javnosti delujoča žena povzpela do neke veljave, samostojnosti in enakopravnosti, slabo pa je radi tega, ker je radi ženske zaposle- nosti okrnjenih danes sto in sto gospodinj- stev, sto in sto otroških sob. To je težka rana današnjega časa, ki ji trenutno ni

### Ali imaš lažnjivega otroka

Večkrat slišim, da matere tožijo druga drugi, kako njihovi otroci kar na debelo lažejo. To prava vraga verjamem. Nekateri otroci so silno nagnjeni k laganju. Vem pa tudi, da je temu pogosto kriva vzgoja, nekoliko pa seveda tudi otrokova prebu- na domišljija. Zelo pa je otrokova resni- coljubnost oziroma lažljivost odvisna od tega, kakšen zglej ima otrok doma.

Mnogokrat matere zlasti manjšim otro- kom kar na veliko lažejo, a ne mislijo pri tem na posledice. Vse tiste laži o Miklav- žu, štorikli in tako dalje se po mnenju sodobnih vzgojnih načel popolnoma ne- potrebne. Otrok prej ali slej itak izve res- nico, mogoče na prav neprimeren način, zapomni si pa dobro, da je mati lagala. Če slabše pa je, če mati otroku laže iz prav malenkostnih vzrokov, samo, ker bi se ga rada iznebila. Otroka, ki jo prav naivno kaj izprašuje, spodi, češ, da nima časa, a otrok vendar dobro vidi, da ima čas, saj gleda skozi okno. Ko postane otrok večji, se spomni slehne takšne laži. Kmalu prične otrok naravnost uživa- ti v tem, da daje tudi on materi in dru- gim ljudem neresnične odgovore.

Vidite, tega bi se morala vsaka izmed vas zavedati. Pazite na vsako svojo be- sedo, na vsako svojo kretnjo, kadar vas otrok posluša in opazuje. Z dobrim zgle- dom ga boste bolj vzgojili nego z vsemi drugimi teorijami o vzgoji. Otrok, ki od matere ne bo nikoli slišal laži, četudi bi bila ta laž še tako majhna, se tudi sam ne bo lagal — vsaj iz navade ne. Če se zlaže tu in tam iz nagajivosti, ga primerno pouči. Pogosto lažejo otroci iz prebuje- ne domišljije. S takimi otroki se je treba mnogo pečati, ker so običajno tudi jako zgovorni.

Če zalotiš otroka pri laži, nastopi z vso strogotostjo. Osrmoti ga, in temeljito si bo premislil, da bi drugič zopet lagal.

### KUHINJA

**Kmetska torta.** Vmešaj četrt kg presnega masla, pridene celja jajca in 2 rumenjaka, 14 dkg sladkorja, 10 dkg zmetlih mandljev, ma- lo nastrganih limonovih olupkov in pol kg fino presejane moko. Iz te zmesi nastane velika torta. Polovico testa potisni v obod za torte, ki ga prej pičlo namaži in posipaj z moko; izdruge polovice napravi na torto omrežje. Ko je torta pečena, jo pomazi po vrhu z jajčnim beljakom, potresi jo s slad- korjem in drobno zrezanimi mandlji ter jo še malo v pečici posuši. Med posamezna oken- ca omrežja pa namaži marelične mezge ali naloži češnje ali kak drug kompot iz kozarca.

**Jajca s šunko.** Omletno ponev z vdolbina- mi namaži s presnim maslom, ubij v vsako vdolbino po eno sveže jajce, osoli, popraži z belim poprom in speci. Posipaj s sesekljano šunko ali jezikom. — S sirom. Namesto s šunko, lahko posipaš oprazena jajca tudi z nastrganim domačim sirom ali s parmeza- nom.

**Jajca v kozarcu.** Kuhaj jajca 3 minute na mehko, potem ostavi posodo, jemlji vsako posebej iz vode, potolci ga z noževimi rezil- lom, da se razpolovi, stresi rumeniak v se- greto čašo ali skodelico, beljak pa z žličko izpraskaj iz lupine. Delaj hitro, kajti če osi- aneje ostala jajca predolgo v vroči vodi, se preveč strdi beljak, ako pa jih vzameš vse hkratu iz krova, se jajca shlade. Jajca osoli v kozarcu, ali daj sol, poper in opečen kruh posebej na mizo.

**Kifečci z makom.** Zamesi v testo 20 dkg moke, 15 dkg presnega masla, 1 rumenjak, 1 del kisle ali sladke smetane, 5 dkg sladkor- ja in pol zavitka pecivnega praška ali 1 dkg vzhajaneja drožja. Razvaljal testo, ko je po- čivalo pol ure, razreži ga na četverkotnike in nadevaj vsako krpičo z naslednim nade- vom: 15 dkg zmetlega (ali stolčenega) maka pari par minut na 5 dkg presnega masla ali masti, dodaj 2 dela mleka, 15 dkg sladkorja, malo cimeta in nastrganega limonovega olupka. Prekuhaj, in ko je ohlajeno, polagaj kakor oreh velike kepike na krpo ter zvij vsako v kifeljce. Ker narastejo, jih polagaj na namazan pekač toliko vsakebi, da se ne bo- do sprleli. Ako si jih napravila s pecivnim praškom, jih takoj pomazi z raztepenim jaj-

mogoče najti leka. Zelo verjetno je, da ne bi nobena poročena žena in mati silila v službo, če bi bil njen mož primerno pla- čan. Še bolj žalostno je pa to, da se žen- ska kot delovna moč izrablja. Radi tega bomo počasi prišli do tega, da bo med moškimi vedno več brezposelnosti, med ženskami pa vedno več zaposlenosti. Za- kaj? Zato, ker žensko lahko dobi delo- dajalec ceneje. Za isto delo jo slabše pla- ča nego moškega. Moški delovni moči bi plačila, ki ga daje ženski, niti ponuditi ne upal. Zlasti v tovarnah število delav- cev stalno pada, število delavk pa se ve- ča. Tovarnar ima prav tako opravljeno delo, a z manjšimi izdatki.

Ker je v naši državi v industriji zapo- senih blizu 170.000 žena, je skrajni čas, da se uredi mezdnopravnanje. Za enako delo, enako plačilo!

cem in potresi s sladkorno sipo ter jih speci; pazi pa, da se preveč ne posuše. Z drožjem prirejeni kifeljci pa morajo vzhajati na gor- kem preden jih spečeš.

**Gospodinja št. 3.** Prav vsaka gospodinja najde v listu mnogo zanimivega in poučnega. Zadnja številka nam v članku »Več ob- zirnosti!« pove, kolike važnosti je vlijudnost. Saj o tem ni nikdar preveč povedano. V ru- briki zdravstvo daje dr. Božena Merljak na- vodila za kopehi in polive, Mara Zajec daje važne nasvete v članku »Zakaj ne bi kuhala z elektriko?« Ta članek je vreden, da si ga prebere vsaka gospodinja, ker bo iz njega razvidela, da vendar kuhanje z elektriko ni tak luksuz, kot si ga marsikateri misli. Sledi članek o »Lahkomišelnih starih«, potem pa rubrika Razgled z mnogimi drobnimi notica- mi iz države in inozemstva, ki morejo zani- mati vsako ženo. A. O. nam razloži, kako je s preskrbo Ljubljane z mlekom. Za pridne roke je tu prav lep mrežni prt, po em kvač- kana jopica, za shranjenje našega šivalnega orodja imamo tu lep nasvet, J. Zemljanova je prispevala članek »Opoldanska miza v dru- žinskem krogu«. Sledi še tržno poročilo, mariborski živilski trg, Marike Rataj članek o mesu in končno recepti.

### Praktični nasveti

#### Saje — dober gnoj

Stroške za čiščenje dimnikov lahko pokri- lemo deloma s tem, da uporabimo saje za gnoj. Velika ljudi vrže saje v stran, in če bi imeli prav bistro oko, bi lahko opazili, da se je tam začel zelo bujno razvijati plevel. Pa- metni kmetovalci uporabljajo saje za gnoj. Vsake saje pa nimajo enake gnojilne vred- nosti. Njih vrednost je odvisna od tega, kol- liko vsebujejo amonijaka, kalija in dušika. Saje pa svoje gnojilne moči ne oddajo takoj iz sebe. Poleti se to zgodi poprej, pozimi kas- nej. Najbolje je, če saje že v jeseni ali po- zimni spravimo na vrt.

Saje so posebno dober gnoj za solato, špi- načo, zelje, čebulo in sadno drevje. Če gno- jimo s sajami, se tudi majni plodi raznovrsti určes. Tudi travniki si opomorejo. Če jih po- zimni potresemo s sajami. Zasti so saje dobre za trato pri hiši. Dobre so tudi kot gnojilo za rastline v loncih. Torej odslej tudi saj ne zameťujate več.

#### Grmičje za živ plot

Pred kratkim me je neka naročnica vpra- šala, katero grmičevje bi bilo na prikladnejše za živo mejo. Ker bo mogoče z odgovorom ustrezno še kateri drugi, podajam tu par na- vodil.

Ziv plot se dela iz gabra, akacije, gloga, smrek in slivnega. Odločiti se moraš za tisto rastlino, ki tvoj in razmeram najbolj odgo- varja. Smrekov plot zahteva prikladno zeml- ljo sicer silno počasi raste in naglo opeša, kajti smreke je treba vsako leto v prvi vi- šini porezati. Akacija zahteva sončno lego, rada divja kvišku in se razraste daleč na- okoli. Ob pravilni negi pa je akacijev plot s svojim trnjem za ljudi in živali skoraj nepro- diren. Hitro raste gaber, ki dela lep in gost izborn plot, toda brez trnja. Gabrov plot je zelo trpežen, Vsestransko izborn plot je plot iz gloga, seveda, če se pravilno vzgoji, samo, da raste zelo počasi. Saditi pa se morajo vse vrste grmičevja spomladi.

#### Vijolice kot zdravilo

Gotovo niste še nikoli pomislili, da se la- hko skromna in opojno deliča vijolica upo- rablja tudi kot zdravilo. Sedaj jih je vse po- no, zato ne zamudite prilike.

Že v starih časih so uporabljali vijolice za razna zdravila. Cvetje je treba posušiti in shraniti v dobro zasuti posodi. Najprimernej- še so pločevinaste skatlje. Vijolični čaj je dobro sredstvo proti kašlju, pospešuje pa tu- di počenje. Še večjo zdravilno moč nego cvetje imajo listi in korenike. Iz korenik izde- ljujejo v lekarnah sredstvo za bruhanje, do- čim se ga poprej izdelovali iz korenik neke ameriške rastline, katere uvoz je bil seveda zolo drag.

Biti pa morate zelo previdni, kajti koreni- ke vijolice so strupene, Vprašajte zdravnika za nasvet oziroma navodilo.

## Dolina šentflorjanska

Azot (akcija za odpravo trebuha). Ta neke nove vrste pokret je našel živ odmev v na-šem narodu in v njegovih vodnjicah. Izgleda, da nov vek zdi ljudstvu zasije, in to ne- kakšna zlata doba, kajti »interesovanje« za to gibajočo se stvar je vsestransko. Vseščlo- na akcija bo šla iz zadnjih gorskih bajei in vasi v samo prestolico, kjer bo treba za pre- skrbo enega ali drugega sezida poseben dom. Ne glede na to da je takšen dom potre- ben velevažni akciji »Azota«, tudi v okras- mestu bo, kar bo vsekakor za tulce privlače- na točka. Kar toplo je človeku pri sren, ko pomisli, kako nas bodo takšni tuji doma hva- lili in gladili.

Narodu je všeč ta akcija, ker ne bo treba ničesar več požirati in jesti, posebno ne nezablenega zelja, puhle repe in krompirja zjutraj: opoldne in zvečer. Nezableno zelje, puhla repa in neslan krompir je narodu slabo življenje, a kdo bi se ne veselil pokreta, ki bo s to našo zgodovinsko šaro pomedel vso zgodovino v kot ter nakazal nove, zla e ča- se! Narodu je všeč ta akcija, ker ne bo treba ničesar več požirati in jesti.

Narodni voditelji pa bodo v zadregi. Če narod ali ljudstvo ne bo imelo trebuha, ja, za božjo voljo! — Kdo pa bo požiral in v pridnem, skromnem in nobenega zavidevanja vrednem čakaju prežvekal in prebavjal prazne oblube? O, koliko prekrasnih obljub so ljudje pojedli in s kakšnim užitekom so se mudili v njih v dolgih zimskih nočeh, ko radi skrbi niso mogli spati! Nerodna stvar, ako ne bo nikogar na svetu več, ki bi poslušal in verjel.

Poslanec biti mora biti prav lepo, imaš dnevnice, brezpačno vožnjo in še sto ugod- nosti. Pred volivci se človek nekoliko poti- četudi je zima. Narod hlasta po obljubah in naravnost nori za njimi! Kako lepo in idilic- no razmerje je to! Po em, po zimi, na skrbi za lepe in gladke ceste sam ljubi Bog. Da, da, dobro je sorodstvo, posebno takšno, ki nikoli ne odpove. Hvala Bogu, Bog nam je še dober!

Glavno je, da nas tuji hvalijo. Mi smo va- jeni, da smrdimo po gnoju, da tečejo po naših kolovozih potoki gnojnice in da imamo stranšče pred kuhinjskim oknom. Nam sa- mim je kmetijska idila, če so o'roci kras avi in garjevi in obranjajo vilko linijo. Vse je v redu in prav, niti otroških napejih trebusčkov ne vidimo, napejih od same vode in lahkih kruha in ljubeznej; vse je v redu in prav, dokler ne stopi tujec v našo idilo. Takrat za- duhamo smrad po gnoju in umazanosti, vidi- mo potoke in reke gnojnice po naših dvori- ščih, roje muh iz stranišča na kuhinjsko po- sodo, garjavo in krastavost šoških otrok in napeje trebuh peletnikov. Z življenja nas zlasa in zublja in — sram nas je.

Sramota je lepa bodočnost in človek po- stane rdeč pred tujčevimi očmi. Ne radi se- be — toliko skromen je še vsaki! — pač pa zbog tega, ker ne veš, kako te bodo onstran meje obrekovali. Krížem kražem gre po do- lino ces a. Eh, kakšna ces a vendar, saj to je kolovoz! Kolesnici se pogrezata do pol metra v blato, ob suši pa treba podstavljati desko, da gre naprej. Živina ob dvojni in trojni vpregi se muči in muči, človek preklnja, da se treso nebesa, voza pa ne premakne zle- pa naprej. To je vsakdanje življenje cest- kakršne tekajo krížem kražem po tih čudo- viti dolini. Da bi izboljšal za sebe, nikdo ne misli. Praded je takole vpregel, preklnjal in se prival naprej, s ari oče je prepeval isto pesem, oče je srečno dočakal smrt — a sin! Sramota je lepa čednost, zares: Ko gledaš vse to, ne moreš drugega, kot da vzklíkneš: »Kaj neki bodo rekli tuji!...«

Smo v dobi razpisovan'a nagrad. Toliko je vsega tega v naši ubogi dolini, da z vse- ljom nabiramo denar za razpis dičnih nagrad. Ni važno, v koliko eno in drugo korsti narodu, enemu ali vsem trem, važno je le, da so tu nagrade, s katerimi se je mogoče malo pokazati. Zato je prav, da narod še nadalje zbira prispevke, uradniki pa da pridno odrat- tujejo od svojih palač.

Prekrasen vzgled so Slovaki. Slovani smo ptiči posebnega perja. O svobodi trobenja- komaj, kot da smo za to trobenje plačani, komaj pa se vrata nekoliko odpro in zašušiš nekoliko blagodejnega zraka, te omami kot da si se v nepravem času napil šnopsa. S to- talizmom začneš in si tega totalizma jako prepojen, da bi se najbolje počutil v še hui- šem totalizmu svojega bližnjega. O, ubogi Slovaki! In kako je mati Germanija sladka!

Pri nas doma kujejo sporazum. Oba sta ne- ke vrste sorodnika ali kaj. Pa bi drug dru- gega rada preten ala. Bratstvo ni več morder- no, še komaj prijateljstvo. Ko bosta uredila račune, in to vse račune, bomo videli, da je iz življenja vzeta resnica, kar govori življe- nje: Cisti račun, dober prijatelj...!

## Dopiši „Edinosti“

### Rogaška Slatina

Proslave 20 letnice Či.alnice v Rogatcu se bo udeležilo o soboto, dne 18. tm. tudi precej Slatinčanov, m. dr. tudi pevsko društvo »Sloga« s celotnim zborom, ki na prireditvi nastopi. Vozil bo v Rogatec avtobus. Kdor se zanima, se še lahko priključi!

Gospodinjstvo-nadalj. Šola pri Sv. Križu, ki jo vodi učiteljica gdč. Ela Kurbusova, pripravlja lepo igrano »Prisegamo«. Vprizorili jo bodo drugo nedeljo, 26. marca 1939, po večernicah v Društvenem domu pri Sv. Križu. Na gledališko prireditev že danes opozarjamo!

### Murska Sobota

»Praznik cvetočih češenj.« Dne 11. tm. je priredila soboška gimnazija (Dij. podporni knjižnica) japonsko dramo »Praznik cvetočih češenj«, ki so jo igrali razen ženskih vlog izključno profesorji. Že za o, ker je čisti dobiček prireditve namenjen dijaški podporni knjižnici in pa iz dčstva, da je bila to prva letošnja dramska prireditev, je razumljivo, da je občinstvo od blizu in daleč z dijaštvom vred do zadnjega napolnilo prostorno sok. dvorano. — Dramo je zrežiral znani igralec in režiser prof. Po.otar, ki je dal svoj čas Sobočanom že nekaj lepih in kvalitetnih odrskih prireditev. To pot je bilo tudi njegovo igranje in pa igranje ostalih prav dobro in na višini, ki je v Soboti nismo pogosto vajeni oziroma deležni, tudi scenerija in vse drugo je ugajalo. Z eno besedo: predstava je bila za Soboto ena izmed vzornih predst. av in žeteti bi bilo, da bi ta »ansambl« še kdaj videli na odru. — Ugovarjati bi utegnili kdo le k izbiri te drame za uprizoritev.

V nedeljo, 12. tm. se je vršilo v Soboti na Glavnem trgu veliko zborovanje Zveze poljskih delavcev, ki se ga je udeležila nekaj tisočglava množica iz Prekmurja, bližnjega dela Slov. goric in Medimurja. Govorniki, med katerimi s a bila tudi minister Franc Snoj in zastopnik bana dr. Karlin, so predvsem poudarjali težo izseljevanja, nekatere stvari, ki so jih podvzeli za njih zaščito ter zbrane vzdobujali k čim dostojnejšemu zadržanju na tujem. — Preči anih je bilo tudi nekaj pozdravnih brzojavk, vodstvo Zveze pa je odposlalo na vodilna mesta tudi nekaj vdanostnih in zahvalnih brzojavk.

Pred dnevi je predvajal Grajski kino kvartet nim z naslovom »Kirchfeldski župnik«. Nekaterih predpoldanskih predstav so se udeležili tudi šolarji iz bližnjih prekmurških vasi.

### Radeče

Sokolski narodno obrambni večer. V soboto 13. tm. prirediti naraščajski odsek tukajšnjega Sokolskega društva v zvezi s družnico Ciril Metodove družbe narodni obrambni večer v gostilniških prostorih br. Žaneta Hallerja. Prireditve prične ob 20. uri. Na sporedu je sokolski jazz, uvodno besedo pa bo imel br. Lado Pohar, recitacijski zbor bo zapel zdravico, s. Podlesnik in s. Tabor predvaja »Črno in belo pismo«. Recitacijski zbor: Buči morje Adrijansko. Br. Os anek Franc iz Ljubljane bo imel predavanje s sklopničnimi slikami »Naše narodnostne meje«. Slednjič bodo vsi zapeli slovansko himno »Hej Slovani«. Pripominjamo, da prične prireditev točno ob 20. umri, kar naj blagovole upoštevat vsi udeleženci. Naproša se k obilni udeležbi.

Sahovski klub je priredil burko »Lokalna železnica«. Preteklo nedeljo je priredil tukajšnji Sahovski klub burko v treh delanjih »Lokalna železnica«, ki jo je predvajal v dvorani hotela »Jadrano«. Gmotni uspeh igre je bil zadovoljiv, saj je bila dvorana dobro zasedena, za kar so poskrbeli med drugimi številni Zicanemošani.

Sesavil se je odbor podružnice SPD. Te dni se je sestavil odbor podružnice SPD. Za predsednika je bil izvoljen šolski upravičeli g. Andrej Gosliša iz Loke pri Zidanem mostu. Za podpredsednika pa sreski šumar g. Robert Premers ein iz Radeč, za gospodarja šolski upravičeli g. Svarc z Razborja, za tajnika g. Cesen, za blagajnika pa g. Rebec, oba z Zidanega mosta.

Pri nas vlada velika brezposelnost. Te dni je sreski šumar g. Robert Premersteln prišel na Jagnjenici, občina Sv. Križ s pogodovanjem. Samo na us no povabilo se jih je pri tem prijavilo 92 ljudi moških in ženskih ki bi radi zaslužili pri pogodovanju. Zaradi neugodnega vremena je bilo pogodovanje odloženo na kasnejše dni.

Iz občinske pisarne: Občinska trošarina na sadjevec bo ukinjena. Kakor doznavamo bo z novim proračunom ukinjena občinska trošarina na sadjevec, kar vsi pozdravljamo. Občina bo nabavila okoli 200 komadov zastrupljenih jajc za zastrupljanje vran, ki se bodo položila na raznih krajih. Označena bodo z modrim žigom in mrtvaško glavo. Že sedaj se občinstvo opozarja, da bo pustilo zastrupljena jajca v miru, S 1. aprilom bo Briogar Marija sprejeta v oskrbo tukajšnje hiralnice. Občinske takse: Za prostovoljno sprejem tuzemca v domov, zvezo 300.— din. za vsak razglas 5.— din. za prostovoljno dražbo premičnin ali za zakupovanje nepremičnin od izkupička 2%, za ogled zgradbe pritiščne in enadstropne po 50.— din., za novo stavbno dovoljenje 50.— din., za izdajo živinskega potnega lista 1.— din., za prireditve (zabave) po 50.— din. za en dan, za prekoračenje policijske ure 50.— din. za tombole, igre in slično 50.— din., za gledališke predstave 10.— din. pasja taksa je različna od 12.— do 62.— din.

### Sv. Ana v Slov. gor.

Položaj slovenegoriških viničarjev. Spet prihaja pomlad in z njo tudi raznovrstna vinogradniška dela. Za našega viničarja je pomemben ta čas, ker pride zopet do potrebnega skromnega zaslužka po dobi pomankanja in stradanja, ker bo sedaj zopet za silo živel. Pri tem se nam razkriva tudi žalostna sran tega proletariata, ki je kot izvržek našega naroda v socialnem pogledu, najbolj zapostavljen in do skrajnosti izkoriščan. Na vse žalosten pogled se odpre, ako pogledaš v sedanjem času v viničarsko koč. Videl boš vso golo mizerijo, ki jo prenaša ubogi viničar. Žalost te bo obšla, ko boš stopil v borno hribovsko kmečko-viničarsko koč. Spoznal boš, da ni stanu v državi, ki bi ga lahko primerjali s temi trpini. Na pol podrti koč. z zevajočo luknjasto srehno in skoraj enako steno. V stanovanju vlada nepopisno stanje, ki ni podobno človeškemu bivališču, temveč živalskim hlevom. Postelje ti nudi prvo naj žalostnejšo sliko, ko vidiš v njih ležečo bolno viničarsko dečo kot stena bledih obrazov, ki jo lahko primerjamo z živimi mrličji. V cape zavita deca ležeca po teh slamatih posteljah, ki stalno prebiva v tem stanju, ker nima obleke in obutve, da bi šla v naravo, duševno in zdravstveno propadla in podleže mnogokrat jetiki. Ako se ozreš mimogrede še podrobneje v to življenje opaziš, da se mnoge družine prebijajo v nepopisnem pomankanju živeža. Skromne viničarske shrambe za krompir, ječmen in koruzo so povsem prazne in družine so navezane v sedanjem času na to, kar si prisluzijo s kopianjem in regulanjem, kar sproi porabijo. V viničarskem hlevu meke ajo po večini ena ali po dve kozji, le redke so viničarije po posameznih okrajih, kjer redi viničar kravo, pa še ta je mnogokrat last gospodarja, od katere dobiva viničar le mleko in še to morajo nekateri z gospodarjem deliti. Ako pomislimo na viničarske meze za dela v vinogradih, ki znašajo, od delavnega člena in to pri gosposkih viničarijih do 3 din. dnevno, lahko sami presodimo, da je to krivično. Viničar mora bi i gospodarju povsem podlež in pokoren. Za vsako malenkost prestopka viničarja v službenem razmerju — ponajvečkrat po nedolžnem, ga gospodar spodi iz koč in mu vrže itak na pol polomljeno borno imetje na cesto. Žalosten je zlasti položaj po kmečkih občinah, kjer je največ kmečkih viničarji z najetimi viničarji, ki odslužujejo borno stanovanje in daja ve v naturalnih z delom skozi vso leto pri kmetu, dočim mnogim družinam niti ne preostaja časa za skrb snaznja stanovanj in negi svojih otrok, ki do raščajo brez vsakršne vzgoje in propadajo dušeno in zdravstveno. Kje pa naj vzame ubogi kmečki viničar obleko in obutev za oskrbo svojih družin, ko nima za to priložnostnega zaslužka v denarju, ako pa proda krvavo prislužen pridelek pa mu za živež ničas ne preosane, saj je mnogokrat izpostavljen stradanju. Še bolj žalosten je to, ker so te številne družine brez potrebne pravne zaščite. Spore v viničarskem službenem razmerju do kmeta rešujejo po večini naše kmečke občine ki pa ščitijo boli kmečke koristi, dočim so viničariji zopet zapostavljeni in prikrašani.

Takšen je položaj slovenegoriških viničarjev, ki se prebijajo od povsod zaposavljeni in prezrti le na milost in na nemilost, vsaj po večini, odvisni sami od sebe in živeči iz rok v usta. Pričenja se kop po vinogradih, viničar prejeva za to naporno delo le borih 8 din dnevno. Vprašamo samo, ali je mže za osmimi dinarji izhajati? Viničarjem je treba priskočiti takoj na pomoč z zakonom o socialnem zavarovanju in z uredbo o minimalnih mezdah, ki bi se naj zvišale od člena na 10 do 12 din. Po rebna je pospešiti javnih del v socialno ogroženih okrajih, da se da prizadetim vsaj boljši zaslužek. S tem je treba zgraditi jez, ki bo kos ustavitil val socialne mizerije tega sanu, da bo postal viničar zadovoljen v svojem sanovsko-poklicnem delu kot človek na svojem mestu. Rajh J.

### Bizelisko

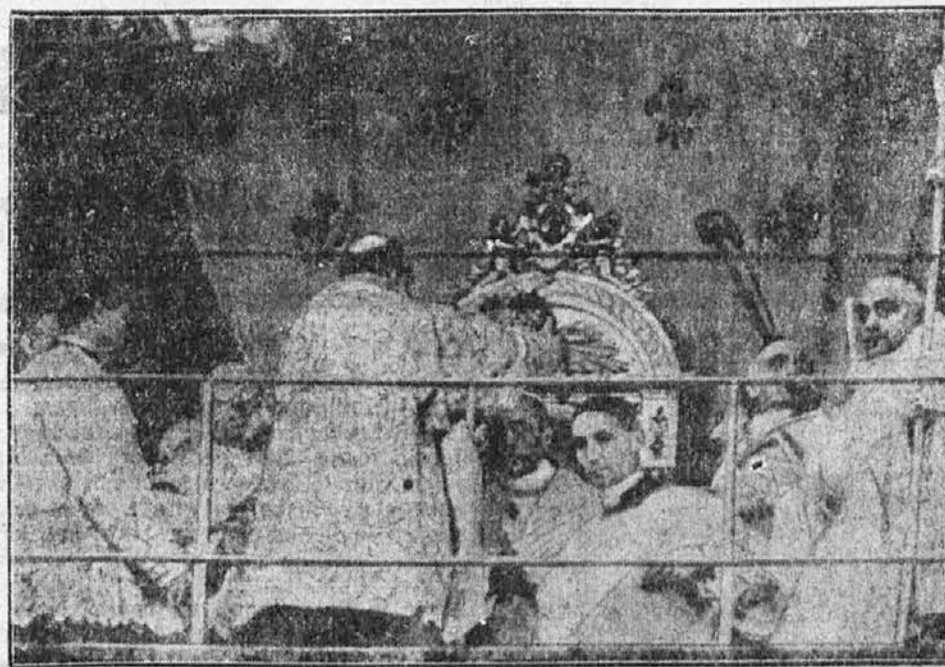
Tudi pri nas se je na pobudo mladih delavnih fantov in deklet ustanovilo društvo kmečkih fantov in deklet. Mlado je še to društvo, a pokazalo je že sedaj lep napredek kakor v ševilu članov in članic, tako tudi v svojem prosvetnem delu s prirejanjem iger in predavanj. Tako je tudi letos priredilo tri-dnevni tečaj, ki se je vršil 17., 18. in 19. febr. in je ki je zelo dobro uspel. Med udeleženci tečaja niso bili le mladi kmečki fantje in dekleta, ampak tudi s. are.š. kmetje, ki so nam blizu. Tečaj je otvoril tov. Stanko Iliaž, predavatelj pa so bili: predsednik Zveze tov. Kronovšek, tajnik tov. Nemeč, g. dr. Čermelj iz Brezice, tov. agronom Skof. dr. Vilimek, ekonom Malus in Skof.

Društvo moramo k uspelemu tečaju je čestitati in mu želiti, da gre po načrtani poti naprej, saj kjer je pošteno delo, tam tudi uspehi ne bodo izostali. M. V.

### Rogatec

Či.alnica proslavi 20 letnico svojega obstoja v soboto dne 18. marca 1939 ob 20. uri v dvorani hotela Šporn z literarno-glasbeno akademijo. Sodelujejo pesnica Ruža L. Petelinova, pisatelj Anton Ingolč in Albin Podjavorski, recitatorka Jožica Ahlikova, moški pevski zbor »Sloga« iz Rogaške Slatine, trio Logar, Munih, Ferline in naši priznani domači igralci. Bogat in pester spored bo gotovo privabil vse ljubitelje lepe besede, petja in glasbe. Po končanem sporedu se vrši družabni večer.

### Kronanje Pija XII.



### Zanimivo štivo

#### Kitajska devica Orleanska

Mlada Kitajka Yang Whey Ming se je v današnji Kitajski tako izkazala s svojim junaštvom, da ji pravijo kitajska Jeanne d' Arc. Po poklicu je učiteljica. Ze dolgo je članica skavtov, v kateri organizaciji je danes včlanjenih okrog 500 tisoč članov. Stopila je na čelo kitajskega mladinskega gibanja. Dela v Kitajski in izven nje. Nekoliko mesecev je bila v Ameriki in govorila v vseh večjih mestih demokratskemu ameriškemu narodu o nujnosti borbe, ki jo vodijo Kitajci. Na tej svoji turneji je dosegla ogromen uspeh v moralnem in materialnem oziru.

Obiskala pa je ta mlada Kitajka tudi deželo svoje vzornice — Francijo. V Parizu je govorila po radiu in v različnih društvi, tako tudi v »Društvo prijateljev kitajskega naroda«. Govorila je o vlogi današnje kitajske mladine v borbi velikega kitajskega naroda. Rekla je: »Mi smo tu, da rekonstruiramo staro in veliko Kitajsko, da iz stare civilizacije ustvarimo novo«.

Mladina na Kitajskem dela na fronti in v zaledju. Poseča vasi, hrabri kmete, prosi živeža in sodelovanja v borbi. Ponoči obiskuje fronte in pomaga ranjencem. — Mladina se pogosto briga tudi za japonske ranjence, ker pravi, da japonski narod ni odgovoren za prelitvanje krvi. V vrstah borcev je tudi mnogo žena. Za njihovo emancipacijo je mnogo storila zlasti Čang Kaj Šekova žena. J. W. Ming je dejala tudi, da danes predstavlja Kitajska veliko družino, ki se hrabro bori za svoj obstoj. V demokratskem francoskem narodu je kitajska Jeanne d' Arc našla popolno razumevanje. — (Nova riječ.)

### Čudna prehrana

#### ali čudni ljudje?

Samo eno univerzalno hranilno sredstvo je na svetu in to je materino mleko, ki ga pijejo otroci vsega sveta. Da bi bilo mleko v splošnem po vsem svetu razširjeno kot hranivo, ni res. Tako so Orki za časa Homerja imenovali mleko kot hrano dojenčkov in to nekako z zaničevanjem.

Evropejci in Amerikanci niso edini ljudje, ki se čudijo navadam drugih narodov. Vzhodno-afriški domačin bi se najmanj tako čudil, če bi videl, kako mažejo Evropejci maslo na kruh, kakor bi se čudili Evropejci temu domačinu, videč ga, kako maže na neke vrste kruha mažo, ki je sestavljena iz — zmečkanih kuščarjev. — Čudno se zdi Evropejcu, ko vidi, kako nekatera afriška plemena jedo murne, a še bolj bi se čudil Afrikanec gledajoč, kako srka Evropejec jajce.

Pfuj, jajce je vendar bodoča piška, kako se more to jesti! — Nek raziskovalec je iz radovednosti pojedel samo eno posušeno kobilico in se je na moč čudil, kako morejo Indijanci z največjo slastjo pospraviti cele sklade teh živalic. Pomo-Indijanci jedo ličinke metuljev in velja pri njih ta jed za največjo slaščico. Če so otroci posebno pridni, jim dajo nekaj takih posušeni ličin.

Ni mogoče ugotoviti nikake logike, kar se tiče jedi. Zakaj nekaj jemo, je pač edino navada, ki je v nekaterih krajih tekom stoletij udomačila. Nova jedila se morajo marsikdaj boriti, predno postanejo priljubljena. Najbolji primer za to je bil krompir, ki se od začetka nikakor ni mogel priljubiti Evropejcem.

Tako se ponekod jedo mesojede živali, kar se drugemu spet gnusi, a slednjemu je spet popolnoma nerazumljivo, kako je mogoče jesti gosenice in kobilice, ki žive samo od zelenjave. — Ponekod narodi ne jedo živali, ki so namenjene za posebna dela. Tako je n. pr. v Indiji govedo namenjeno delu in Indijcu ne pade niti v sanjah na pamet, da bi jedel goveje meso. Isto mnenje imajo Amerikanci o konjih. Južnoafriška plemena spet držijo govedo radi mleka, ki ga pijejo, a mesa se niti ne dotaknejo. Zanimivo pa je pri teh plemenih dejstvo, da sicer izdelujejo iz mleka maslo, a ga ne jedo, temveč za uporablajo kot — mažo za lase. — V Južni Ameriki jedo kot posebno slaščico Jivaro-Indijanci mravlje, ki imajo posebno oster okus po mravljični kislini.

### S smučmi po pešeni Sahari



## „So preslabi časi za našega kmeta!“

V teh lepih sončnih dnevih sem se podal malo v prirodo, da me obudi iz zimskega spanja, obenem sem imel tudi namen, da grem po vasi in propagiram za časopis, kateri bi morda bil za kmeta, — dobrega gospodarja, morda bolj priporočljiv, kakor pa za meščana.

Prišel si v vas, katere ne imenujemo, si jo najprej ogledam, na o pa s'opim na dvorišče, na katerem je s tala precej velika in dokaj čedna hiša. Videti je bilo, da gospodar ne more biti siromak.

Pred hišo je sedel starček, upognjenega hrbita ter gledal proti njivam, katere so ga zredile, — in po dolgih leih trupalnega dela tudi upognile. Pozdravim ga, in vprašam po gospodarju. Ze se pokaže na pragu liše ženica, ki me prijazno povabi naj vstopim. Vstopim v sobo, kateri ne bi imel kaj pripomniti. Za mizo je sedel mož — lahko rečeno fant, ki mi je takoj ponudil stol. Med razgovorom in po ovinkih ga vprašam, če ima pri hiši časopis, če ga misli naročiti, ali

če ima katerega naročenega. Nisem dokončal zadnje besede, me prekne in reče: »So preslabi časi za kmeta, da bi čital časopise!« Na moje vprašanje čemu, je začel: »Imam družino! Kupi obleko ženi, obleči in obui otroke, kupi jim zveze in knjige. To moram storiti! Toda nihče me ne vpraša: s čim naj to plačam — kje naj vzamem denar? Zredim na leto dve teleti! To je resnica. Pride mesar, jih odžene, meni pa da 700 din. Zasadim krompir in koruzo in pri težkem delu, ki traja par mesecev računam koliko bom prodal — pa pride suša ali toča, in končno sem lahko zadovoljen, če bo žetev ob letu le tolikšna, da bom do druge žetve preskrbel družino. Pride konec leta — plačaj danek! S čim? Z onim denarjem, ki sem ga dobil ko sem prodal teleta? Kako naj oblečem ženo, otroke — samega sebe. Vidite, ako je življenje nakmetih. In potem naj še čitam časopise?«

Konrad Ogrinc.

# MARIBORSKA TISKARNA D. D.



**VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE  
POSTREŽENO HITRO. DOBRO IN PO NIZKIH CENAH  
TELEFON 25-67, 25-68, 25-69**

**MARIBOR**  
KOPALIŠKA ULICA 6

TISKARNA

LITOGRAFIJA

OFFSETTISK

KAMNOTISK

BAKROTISK

ANILINSKI TISK

KNJIGOVEZINICA

KARTONAZA

PLAKATIRANJE

## PO SVETU

### Angleški princezi z otroške zabave



### Millijoni, ki so pomagali Francu

Juan March, najbogatejši Španec, je s svojimi milijoni in velikim vplivom vsa leta državljanske vojne pomagal Francu. Je sin revne židovske (!) rodbine z Mallorca Star je 58 let. V mladosti ni užival nobene izobrazbe, saj pravi, da v celém svojem življenju ni prebral niti ene knjige. S 16 leti je začel delati v neki trgovini z žitom, pozneje je sadił tobak v Afriki in ga tihotapil v Španijo. Nato se je stalno naselil v Kataloniji. V začetku svetovne vojne leta 1914., ko je Španija ostala nevtralna, pomeni tudi začetek njegove kariere. Začel je trgovati s sladkorjem. Nacionalni trust sladkorja do tedaj ni prinašal nikakega dobička.

Ko je Primo de Rivera postal diktator Španije, mu March ni ugajal radi pretkanosti, vendar ga je občudoval kot izrednega računarja. Saj je pa tudi bil pravi umetnik v računanju. Najtežje matematične probleme je rešil na pamet. Pod Rivero so mu dali v kontrolo tobačni monopol, kjer je vršil najrazličnejše transakcije v svojo korist. Ko je vstopil v prvi republikanski cortes kot poslanec, so mu nasprotniki očitali umazane kupčije in posle. Očitali so mu, da je med svetovno vojno dajal špance Francozom, češ, da so to nemški špijoni v Alžirju. Vlada ga je dala v preiskovalni zapor. Z ogromno podkupnino (1 milijon pezet) so ga prijatelji spravili na svobodo in zbežal je v

## Kupujte

ori tvrdkah ki  
oglašujejo v

„EDINOSTI“

Francijo. Iz Pariza je poslal vladi pismo, v katerem je stalo, naj mu oprostijo, da je zbežal, ker da bi zrak v zaporu škodoval njegovemu zdravju. Prijatelji so zopet s svojim vplivom dosegli, da so ga imenovali za kandidata za novi cortes. Saj to ni bilo težko v tisti Španiji, kjer je človek s podkupnino 2000 funtov že lahko postal senator. March je bil res izvoljen in kot tak se je lahko vrnil domov. Trdil se je, da je vse desničarske stranke združil v borbi proti ljudski fronti. Podkupoval je vse vprek: ljudi, ducat

časopisov itd. Kljub temu pa je v februarju 1936 zmagala ljudska fronta. Od tega časa dalje je March napel vse sile, da bi nastal v Španiji prevrat. Računali so s prevratom v oktobru ali novembru leta 1936., toda že poleti je izbruhnila državljanska vojna in March je s katoliškim voditeljem Gil Roblesom pobegnil v Biarritz v Franciji. Francu je pomagal že od vsega začetka. Dejal je cinično: »Bog je vsegamogočen, dolar pa je njegov zastopnik.«

# Katran

od premoga  
se dobi po din 1.- pri dostavi  
soda pri železarni A. Pogačnik,  
Ruše

### Srečke

državne razredne loterije

### Hranilne knjižice

raznih denarnih zavodov

### Valute vseh držav

### Vrednostne papirje

akcije, obligacije, srečke itd.

kulantno kupuje in prodaja:

**Bančno komercialni zavod, Maribor, Aleksandrova cesta 40**

**INKASO**  
menic, čekov, faktur in drugih  
tudi dubioznih terjatev



Vsa pojasnila brezplačno

### Posojila posestnikom

### Naložbe kapitala

v obliki posojil na realitete, z vknjižbo na I. mesto, maksimalnimi obrestmi, kakor tudi v industrijo in trgovino

### Finansiranje in družabništvo

vestno izvršuje:

## AUGUST GAILIT:

### Potepuhovi letni časi

Z avtorjev.m dovoljenjem poslovenil MARIJAN FUCHS

29

»Ti ubogi dečko, kam si se skrill« zaključilo veselo. »Moje srce je slutilo, da si nekje v bližini. Ali so te kaj pretepal? Le počakaj! Še sem tukaj jaz gospodinja! Še imam tu svojo besedo! S psi napodim vse te pretepače, in nočne čuvaje pokličem iz vasi na pomoč. Pridi Joono, očisti-va hišo te drhali! Potem pa — po dveh, treh dneh — mi zapoješ objubljenne pesmi. Pridi, Joono, ne boj se! Če boš stal ob meni, se te ne bo nikdo upal niti dotakniti!«

Tipajoče skozi temo, držeč se za roke, prideta na dvorišče. Tu se ustavita in Kadri zaključuje:

»Terikeščani! Ukazujem vam, da napravite konec vsem preprom in pretepom! Nočni stražniki so že na poti. Dobili so strog ukaz, da vsakega netilca nemirov in vsakega pretepača takoj primejo in ga vtaknejo za rešetke! Terikeščani, slavje je končano! Vsakdo se lahko odpelje proti domu. In sicer čim prej, tem bolj!«

Rob neba je bil vedno svetlejši. Kmalu se je pojavilo sonce nad terikeškimi hribi, holmi, griči in kopami.

Voz za vozom je drdrajoče odhajal z dvorišča. Zamolklo, mračno, pritaženo. Iz zlatave je odmevalo ropotanje koles. Na noči so se dvigali oblaki prahu za odhajajočimi vozovi.

Toomas Nipernaadi je sedel ob reki, si izmival in obvezoval rane.

To je bila svatba na Terikestah.

## RAK

Noči so že daljše. Dnevi se krčijo in tesozek, pramenast vrelc, curljajoč iz sne-

njlo, in kmalu ne bo več ostalo za njimi drugega ko potoček pritažene svetlobe, ga. Tudi opoldanska svetloba je ze mornejša. Zrak je rumenkast, nasičen z vonjem žita in hmelfja ter s skrivnostnim šelestjem ptičjih kril, ki letijo proti jugu. Ljudje, ki delajo na polju, privzdigujejo za trenutek svoja pokrivala, si brišejo z rokavom potne kaplje s čela in nemo gledajo za kličočimi ptičjimi trikotni na sinjaksto rumenem nebu.

Polja so zlatorumena in rjava. Le redko se še vidi kak zelen holmec ali pozrlo krompirjevo njivo, ki na njej cveto vijolično beli cveti z žoltimi srčki.

Rž stoji že vsepovsod v gostih snopih. Vrane in vrabci jih vrešče obletavajo. — Zrak vztrepetava in doni od otožnega tuljenja mlatalnice, ki se razlega daleč čez polja in ravnine.

Gozdovi so rumeno in rdeče nadahnjeni, poti posute z odpadajočim listjem. V gozdu je tiho. Če pade kak list, kak storž, vzdrhti zrak v trepetajočem šelestu, ki je polagoma vse tiši in rahlejši. Ptiči so že zapustili svoja gnezda in skrivališča. Samo še veverica, skače z veje na vejo, se pozibava in gloje orehe in storže.

Vode so temnomodre in sive, reke brez leska. Zdaj tečejo tiše po svojih strugah. Posamezni beli metulji frfotajo nad temno vodo. Zapozelet čmrli, ki ga izvabljajo vonjave hmelfja, brenčeeče kroži okoli strupenih cvetov, dokler utrujen ne zdrkne v travo.

Vzdolž ceste prihaja Nipernaadi z nekim dekletom. On je mrk in molčeč. Dekle nosi majhno culo, ki jo preklada iz roke v roko. Mlada je in visoka. Okoli

glave ima belo ruto. Z drugo ruto pa, katere žolte čipke segajo do zemlje, je ovita okoli pleč. Njena hoja je trudna in lena. Toda njena usta ne mirujejo. Njena usta so najlepše na njej. Vanje se je on zaljubil.

»Ali imava še dolgo pot?« vprašajo usta.

»Da,« odgovori Nipernaadi nejevoljno.

»Tri dni sva že na poti,« toži ona, »ti si pa rekel, da tvoje posestvo ni predaleč. Ali prideva še danes tja?«

»Danes,« ponovi Toomas in naglo dvigne oči. »Danes pač še ne, Kati! Saj sem ti rekel, da grem jaz sam danes prvič po tej poti. Gotovo sva že večkrat zaslala.«

»Zaslala?« vpraša dekle grenko, »zakaj pa potem nikoli ne vprašaš za pot? Molče hodiš mimo ljudi in niti ne pozdraviš jih. Spati moram po skednjih, hrano pa krađeš po poljih. Zakaj nikoli ne poiščeš bogate kmetije, kjer bi dobila za jesti kaj poštenega in spodobno posteljo. — Ti! Meni se zdi, da se zaradi mene sramuješ! No, le povej!«

»Neumnost, Kati!« jo zavrača Toomas. »Ne razumem, zakaj naenkrat tako tožiš. Včeraj sem ti spekel za obed piško, za večerjo pa sem ti prinesel s polja polno naročje graha. Sedela sva pri ognju in si pekla krompir. Smejala si se in si bila vesela!«

»Toda kokoš si ukradel, noči so pa tudi že hladne,« ugovarja Kati.

»Tako?« se smeji Nipernaadi, »nisem opazil, da bi bile hladne...«

Dekle trenutek molči in si popravlja ruto na ramenih.

Konja tudi ne najameš. Tri dni si že žuliva noge, konja pa ne vzameš! Da, da, le poglej jih! Vsak kamenček, vsaka suha gradica me zbada kakor z nožem, da bi najrajši tullala.«

Nipernaadi se ustavi, si ogleduje Katine noge, potem pa jo vzame na roke. Lahka je bila ko pero.

Tako jo nekaj časa nese. Nenadoma pa jo postavi na tla, zastre z roko oči in pazljivo motri pokrajino pred seboj.

»Prešmentano!« zaključuje zadovoljno. »Gozd tamle zadaj se mi zdi nekoliko čudno znan! — Šhoda, da ne moreš več hoditi! Drugače bi prišla še pred nočjo na mojo kmetijo.«

»Kje, kje?« vpraša Kati vznemirjeno in iztegne svoj ogoreli vrat čez Nipernaadijeva pleča. »Ali je tamle?«

»Ah ne, neumnica, ne tam!« odvrne Nipernaadi, vzame dekletovo roko v svojo, iztegne prst pred njenimi očmi in ji kaže smer.

»Poglej, — ti gozdovi tam, ti visoki, modri, ki štrlijo proti nebu kakor lemež. Za temi gozdovi je moj dom, in tja te hočem popeljati.«

»Potem pa pojdiva! Do večera bova gotovo tam!« vzklikne Kati, poskoči in si urejuje ruto.

»Ne, ne, to nikakor ne!« pravi Nipernaadi. »S temi nogami ne moreš prehoditi niti pol kilometra! Ne, ne, prenočila bova tamle ob njivi. Sedi tja, jaz skočim in prinesem kaj, da bova jedla, in vode za noge. Takoj bom zopet tu!«

»Ne, ne!« kriči Kati glasno. »Jaz grem s teboj, pa tudi, če bi morala lezti po vseh štirih. Niti koraka te ne pustim samega, niti enega koraka!«

»Tak, kakaj pa ne?« vpraša Nipernaadi in se lokavo smeji. »Ali se bojiš, da ti pobegnem?«

»Da,« pravi ona odrezano in se zmrači. »Visim na tebi kakor zvonec na nemirni kravi. Ne otrešeš se me! Ali misliš, da nisem opazila, kako si se izpremenil, odkar sva zaročena?«

»Ne bodi neumna!«

»Da, neumna sem. Saj sem te vendar svarila. Rekla sem ti: „Jaz sem pač veliko preneumna zate.“ — Toda ti me nisi hotel niti poslušati. In kako prihajam sem! Beraško dekle in posestnik s petnajstimi glavami živine. Petnajst jih je, si rekel, ne?«